

SCHOOL *facilities*

PLATFORM VOOR HUISVESTING EN FACILITAIRE PROCESSEN IN HET ONDERWIJS

Good Food

Renovatiefonds

Schoolveiligheid

Organisatiemodellen

**DUBBEL
GEBRUIK
GEBOUWEN**

BOUWSTENEN VOOR SOCIAAL

1 december
2016

Najaarsbijeenkomst

Scholen en gemeenten in gesprek over de toekomst van onderwijshuisvesting.

Met:

Kees Vendrik, collegelid Algemene Rekenkamer
Harry ter Riele, grondlegger Transitiedenken NL

En sessies over:

Aansturing integrale kindvoorzieningen
Spreiding van voorzieningen
Samenwerking MFA's
Informatievoorziening
Onderhoudsplanning
Verduurzaming onderwijsgebouwen

*Een gezamenlijk feestje voor
scholen en gemeenten!*

Krimp biedt ook kansen

Schoolbesturen krijgen steeds meer te maken met dalende leerlingenaantallen. Een direct gevolg hiervan zijn een dalend budget en overcapaciteit in de onderwijshuisvesting. In de regio's Limburg, Groningen, Achterhoek en Zeeland zijn de gevolgen al jaren voelbaar. Het zijn niet alleen de dorpen die vergrijzen en waar banen, scholen, winkels en andere voorzieningen verdwijnen. Buiten de verstedelijkte gebieden zijn de symptomen van krimp ook al merkbaar. Naar verwachting zal in 2025 in zestig procent van de gemeenten de bevolking afnemen. Maar krimp verbroedert ook. We zitten immers in hetzelfde schuitje. Het gaat ons allemaal aan! Regionaal wordt samengewerkt. De scherpe kantjes van de denominatie slijten en verdwijnen zelfs. Ook de samenwerking tussen schoolbesturen en gemeenten leveren vruchtbare resultaten.

De gedeeltelijke leegstand of overmaat in scholen is niet alleen een probleem van de gemeenten of van de scholen. De gemeenten kan helpen door te stimuleren en te faciliteren dat er een makelpunt in de gemeente wordt opgericht, waarmee vragers en aanbieders van ruimte elkaar weten te vinden. Dat je alleen met samenwerking de effecten van krimp de baas kunt, wordt door de overheid gestimuleerd. In het Nationaal Netwerk Bevolkingsdaling is de expertise gebundeld van provincie, gemeenten en bedrijfsleven om de regio's leefbaar te houden. Dit treft verschillende aspecten in de samenleving als zorg, voorzieningen die de huisvesting aangaan, financiën, arbeidsmarkt en dus ook onderwijs.

Dat er een werkgroep 'Onderwijs en krimp' is opgericht, geeft de urgentie van de ontwikkelingen in onderwijsland aan. Het ligt voor de hand dat het basisonderwijs het eerst met krimp geconfronteerd wordt en dat de PO-raad dit onderwerp hoog op de agenda heeft staan. In samenwerking met gemeenten, die nog altijd een zorgplicht hebben, wordt permanent naar wegen gezocht om kwalitatief onderwijs voor iedereen bereikbaar te houden. Dikwijls mondt dit uit in het afbreken van (te) oude gebouwen of het samenvoegen van activiteiten in één bestaande gebouw. Op deze manier worden twee heren gediend: de wijkfunctie wordt nieuw leven ingeblazen en de exploitatie van het gebouw krijgt een rooskleurig aanzien. Dat kan de vorming van een Integraal Kind Centrum of een multifunctionele accommodatie zijn. Van de voordelen van ruimtedeling worden in dit nummer goede voorbeelden gegeven.

Frits Wolters,
Schoolfacilities

In dit nummer

Organisatie volgt ambitie

Vier organisatiemodellen voor multifunctionele accommodaties

8

Wens student is leidend

Afwisselend assortiment voor 60 procent ingevuld door lokale ondernemers

12

Samenwerking met gemeente

Roel van Leerdam, Unicoz
Onderwijsgroep: het belangrijkste is elkaar vertrouwen

18

Schijnveiligheid of Schoolveiligheid

Schoolveiligheid is meer dan het goed afhandelen van ongelukken

30

Rubrieken

14 Nieuw op de markt
24 Gelezen & Gezien
28 Beroep & Branche
34 Adressen
35 Colofon

En verder: Grote verschillen tussen onderwijssectoren (4), Samen onder één dak (6), Wettelijke ruimte voor dubbel gebruik (7), Vier basismodellen voor MFA's (10), Nog een wereld te winnen in onderwijsgebouwen (16), Aanbesteding Food & Non-Food SG De Rooi Pannen (21), Grip op onderwijsvastgoed (22), Meer ruimte voor nieuwe scholen nodig (25), Energiewetgeving voor scholen (26), Bedrijfsvertrouwelijke informatie bij aanbestedingen (33).

Dubbel gebruik ruimtes gaat niet vanzelf goed Grote verschillen tussen onderwijssectoren

Foto: Henry Krul

Er zijn grote verschillen tussen het PO, VO en MBO als het gaat om het meervoudig gebruik van schoolgebouwen. Helderheid in belangen, eenduidige aansturing en een goede facilitaire organisatie zijn belangrijke voorwaarden voor succes, blijkt uit een gesprek met huisvesting- en facility managers uit verschillende onderwijssectoren.

In alle onderwijssectoren worden schoolgebouwen ook door andere organisaties gebruikt. Veel scholen verhuren hun gymzalen aan sportclubs of laten vanuit hun maatschappelijke functie de buurt gebruik maken van de aula of het schoolplein. Dat wordt 'verhuur' of 'medegebruik' genoemd.

In het MBO en in schoolgebouwen waarin maar één PO- of VO-school is gevestigd heeft de school de volledige regie. De directeur van de school bepaalt of en onder welke condities er wordt verhuurd. De inkomsten zijn voor de school. In het PO en VO gaat daar niet veel geld in om.

De directeur bepaalt verhuurcondities

Verhuur of medegebruik vindt plaats op basis van standaardcontracten, er worden geen commerciële huurprijzen gehanteerd en er is geen verdienmodel. Het MBO kent wel een verdienmodel op basis van commerciële huurprijzen en meerwaarde voor het onderwijs.

Samen werken of samenwerken? Multifunctionele accommodaties met meerdere scholen en functies als kinderopvang of een bibliotheek, zijn bedacht om samenwerking te faciliteren. Diverse gemeenten stimuleren PO-scholen om in een MFA te gaan zitten; enerzijds om samen met andere partners een integraal aanbod van kindvoorzieningen te bieden en anderzijds om efficiënt met ruimte om te gaan. Wim Lengkeek, bedrijfsadviseur bij VGPO Accretio in Zwolle, kan die gedachtegang wel volgen. "Op sommige plekken kan een MFA inderdaad een oplossing zijn. Maar het automatisme waarmee dat gekopieerd wordt naar andere scholen en andere situaties is funest. Het werkt niet overal en niet altijd. Het is heel erg afhankelijk van wat je precies beoogt met de samenwerking en welke faciliteiten je daarin biedt. Het gaat in elk geval niet vanzelf."

Concurrenten Hans van der Hek, bestuursadviseur bij Ronduit Onderwijs in Alkmaar, vindt dat gemeenten teveel door een financiële bril kijken. De gemeente investeert alleen nog in gebouwen waarin meerdere scholen en meerdere functies worden onderge-

bracht. Voor het beheer is onvoldoende menskracht beschikbaar en als gebruikers willen samenwerken moeten ze dat zelf regelen. "Allerlei zeer verschillende partijen worden bij elkaar gezet. Die starten al met de ruggen naar elkaar, dus dat worden gewoon twee concurrenten in één gebouw."

Zekere mate van professionaliteit Het coöperatieve aspect in een MFA of Kulturhus is lastig. Vooral het maken van afspraken met de uiteenlopende partijen is moeilijk. Lengkeek: "De wil is er vaak wel, maar je loopt tegen dingen aan als menskracht, beheersbaarheid en zeggenschap. Als dat vooraf niet goed geregeld is loopt het snel in het honderd." Een van de gevaren is dat een school zegt 'wij zijn maar een onderdeel, geef ons maar een plekje en dan is het wel goed'. Lengkeek vindt dat alle partijen de verantwoordelijkheid moeten nemen om van de samenwerking tot een succes te maken. "Met betrekking tot exploitatie en beheer vraagt dat wel een zekere mate van professionaliteit."

Liesbeth Wieland is als bestuursadviseur bij Lucas Onderwijs werkzaam in de regio

Zuid-Holland West. Lucas Onderwijs gaat voor samenwerking op basis van de uitgangspunten van Kindcentrum 2020, waarbij vanuit één pedagogische visie en één aansturing wordt gewerkt. Voor ieder Kindcentrum wordt met de partners een programma op maat gemaakt, op basis van de behoeften van ouders en kinderen in de wijk. Dat gebeurt op meerdere locaties in Den Haag en de Haagse regio. Deze initiatieven worden gesteund door de gemeenten in de regio en gemeente Den Haag. Die financiert de huisvesting voor vroegschoolse educatie, inclusief extra vierkante meters ten behoeve van de gezamenlijke functies in de MFA's.

Proces van vallen en opstaan Liesbeth Wieland: "Het proces is er één van vallen en opstaan. Vooral het komen tot een gedeelde visie, de implementatie daarvan en het maken van daarbij behorende bestuurlijke afspraken vraagt tijd en

Het lijkt simpel, maar is het niet

afstemming." Die bestuurlijke afspraken en die visie moeten vervolgens worden vertaald in praktisch hanteerbare oplossingen. Bijvoorbeeld een competentieprofiel van de directeur en de inrichting van de ICT. "Dat lijkt simpel, maar is het niet."

In het VO zijn minder toegevoegde functies te vinden dan in het PO, met name doordat deze scholen een minder sterke binding hebben met de wijk. Bij VMBO-scholen wordt die relatie met de omgeving meer gelegd. Liesbeth Wieland: "We hebben een sociaal restaurant en een theater ingericht in één van de VMBO-scholen. Het idee was dat de wijkbewoners het theater zouden bezoe-

ken en dat de leerlingen daar een rol in zouden spelen door kaartjes te verkopen, jassen aan te pakken, etc. en daarmee in aanraking zouden komen met het culturele programma." Maar net als bij een Kulturhus is het lastig om die initiatieven draaiende te houden. "De directeur is bezig met de dagelijks gang van zaken binnen zijn school, er is geen verdienmodel en er is onvoldoende aanvullende menskracht."

Grootschalige verhuur Hoe anders gaat het bij ROC Midden Nederland. Dit ROC verhuurt op grote schaal onderwijsruimten, vooral in de avonduren en op zaterdag. Opleidingsinstituten als de Chinese School, LOI, NHA, etc. maken gebruik van de praktijkruimten. Marc van der Klok, directeur facilitair bedrijf: "Zij hebben ruimtes nodig met bijvoorbeeld verpleegbedden en dat staat bij ons dan toch leeg. Wij gebruiken standaardcontracten van € 200 – € 580 per dagdeel, afhankelijk van de faciliteiten en verbruiksartikelen die ze nodig hebben. Alle werkzaamheden rondom de verhuur worden verzorgd door ons facilitair bedrijf."

Het ROC verhuurt ook vrije ruimtes in hun locaties, liefst aan organisaties waarvan de activiteiten op die locaties aansluiten bij de daar gegeven opleidingen. "Natuurlijk zoeken we naar meerwaarde voor onze opleidingen. Een kinderdagverblijf in de locatie waar onze opleiding Welzijn zit is geweldig. Soms rekenen we dan geen huur, maar maken één van hun medewerkers docent." Medegebruik van praktijkruimten door andere scholen komt ook voor. "Een VO-school mag zijn praktijklessen best geven in onze techniekruimtes, want die staan toch voor 40% leeg. Maar dat is soms wel lastig. Je krijgt hele andere leerlingen binnen."

Geen speeltje Bij ROC Midden Nederland levert de verhuur op jaarbasis bruto ongeveer € 600.000 op. Het facilitair bedrijf (114 fte, begroting € 26 mln.) is volledig verantwoordelijk. "De organisatie van de inhoud van het onderwijs en de middelen zijn bij ons volledig gescheiden: facilitair en vastgoed zijn centraal geregeld, ook financieel. De onderwijsdirecteuren houden zich alleen met de inhoudelijke kant van de opleidingen bezig. Wij ontzorgen hen, sporen hen aan tot energiezuinig en

Snel handelen door centrale aansturing

duurzaam gedrag en verhuren ruimtes aan andere organisaties. Door de centrale aansturing kunnen we ook snel en doelgericht handelen. Met uitzondering van de verbruiksmaterialen komen de kosten en opbrengsten terecht bij het facilitair bedrijf. Omdat het totale budget door die werkwijze minder wordt afgeroomd, komen de opbrengsten uiteindelijk ten goede aan het onderwijs."

De professionaliteit en de relatief simpele structuur van het facilitair bedrijf van ROC Midden Nederland kunnen dienen als voorbeeld voor het PO en VO. Marc van der Klok ziet dat voor zich in de vorm van regionale facilitaire koepels. "Vastgoed is voor sommige bestuurders een leuk speeltje, maar dat doe je er niet zomaar even bij. Als die bestuurders verstandig zijn zetten ze overkoepelende professionele vastgoedafdelingen op, waar alles op het gebied van vastgoed en facilitair wordt ondergebracht. Compleet met strategische huisvestingsplannen, MJOP's, noem maar op."

Organisatie				
Type onderwijs	PO	PO en VO	PO en VO	MBO
Leerlingen	2.642	4.024	33.000	24.000
Scholen	15	28	82	15
Locaties			102	21
Vierkante meters	18.000	30.000	200.000	120.000
Verhuur of medegebruik	Per school	Per school	Per school	Centraal
Doel	Maatschappelijk	Maatschappelijk	Maatschappelijk Meer functies	Beter onderwijs Extra inkomsten
Huuropbrengst per jaar	Marginaal	Marginaal	Marginaal	€ 600.00

Er valt nog wel wat te verbeteren aan de multifunctionele accommodaties waarin ook scholen zijn gehuisvest, blijkt uit **Bouwstenen-onderzoek**. Het zit hem vooral in de samenwerking. In dit themanummer wordt verslag gedaan van de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek dat in 2016 in Bouwstenen-verband door partijen in het veld is uitgevoerd. Aanleiding voor dit onderzoek was de aanhoudende kritiek op multifunctionele accommodaties (MFA's) terwijl ze nog steeds worden gebouwd en er ook plannen liggen voor meer. Wat gaat er mis en wat kunnen we hiervan leren voor de toekomst?

Samen onder één dak kan beter

Steeds vaker wonen scholen samen met andere organisaties onder één dak. Deze multifunctionele accommodaties dragen uiteenlopende soortnamen als brede school, integraal kind-centrum, Kulturhus of nog weer anders. Doel van het samen-wonen is betere dienstverlening, samenwerking, ontmoeting en het delen van ruimtes.

Duizend gebouwen

Hoeveel MFA's er in Nederland zijn gebouwd is niet bekend. Het Kadaster doet momenteel onderzoek, op verzoek van Bouwstenen. Eén van de problemen daarbij is volgens Matthieu Zuidema van het Kadaster dat de multifunctionaliteit als kenmerk nergens geregistreerd staat. "We moeten het doen met kenmerken als bouwjaar, grootte, eigenaar en functie." Marc van Leent van de Wijkplaats durft wel een voorlopige schatting aan: "Er zijn tussen 2000 en 2015 in Nederland zo'n duizend multifunctionele accommodaties (MFA) gerealiseerd. Er zijn vele miljarden euro's in geïnvesteerd, met name door gemeenten en woningcorporaties."

Dure gebouwen

Hoewel de opzet, grootte, sfeer en vorm van de accommodaties sterk verschilt zijn er ook veel raakvlakken. Van Leent: "MFA's zijn bijna altijd het resultaat van een gemeentelijk initiatief en gestart vanuit de verwachting dat het delen van ruimte leidt tot meer maatschappelijke opbrengsten voor minder geld. Van dat laatste komt weinig terecht. MFA's staan bij gemeenten te boek als dure gebouwen waar veel geld bij moet. Ze worden vaak als problematisch en lastig te beheren ervaren."

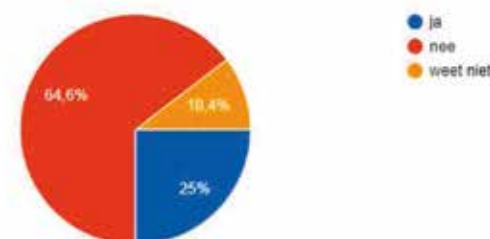
Ook de bewoners van een MFA zijn kritisch, blijkt uit een quick scan van Gert-Jan ten Hoor, die door bijna 50 gebruikers van een MFA is ingevuld. 25 % Van de respondenten zou liever in een eigen gebouw zitten, maar de meeste willen ook niet terug naar de oude situatie.

Niet echt samen

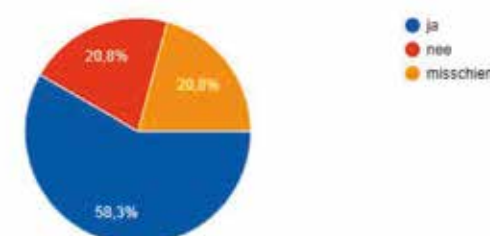
De samenwerking in het gebouw wordt door de gebruikers overwegend positief ervaren. Maar er valt ook nog wel wat te verbeteren. Tegen de achtergrond van de klachten rond kosten en beheer is het opvallend dat in meer dan de helft van de MFA's de samenwerking geen juridische vorm heeft. Hierin kan een deel van het probleem liggen. Partijen doen hun best samen te werken, maar niemand is er echt van. Er is geen figuur of vorm waarin het gezamenlijk belang in de organisatie is verankerd en wordt aangestuurd.

In deze editie van Schoolfacilities wordt het meervoudig gebruik van ruimtes vanuit verschillende invalshoeken belicht.

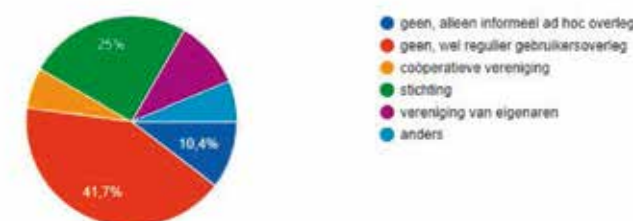
Zou u liever in een eigen gebouw willen werken?

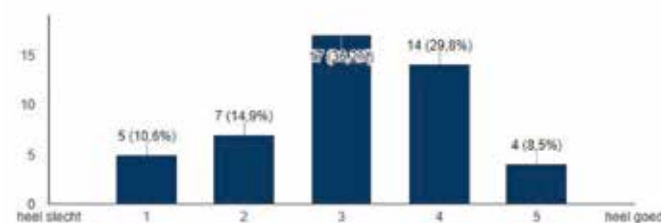
Zou u in de toekomst weer voor een MFA kiezen?

Heeft de samenwerking een juridische vorm?

Hoe ervaart u het samenwerken in uw IKC/MFA?

De ruimtebehoefte van scholen is dynamisch. Dat heeft gevolgen voor de huisvesting. Hét grote nadeel van vastgoed is dat die niet meebeweegt. Met name bij krimpende scholen leidt dat tot uitdagingen.

Wettelijke ruimte voor dubbel gebruik

(In) flexibele gebruik

Een school met dalende leerling-aantallen krijgt te maken met extra financiële lasten. Om die op te vangen kunnen lege ruimtes worden verhuurd aan bijvoorbeeld een bibliotheek, een dansschool of andere organisaties. Scholen lopen daarbij nogal eens op tegen beperkingen. Gemeenten mogen namelijk voorwaarden verbinden aan de verhuur van onderwijshuisvesting. Soms eisen gemeenten dat verhuur slechts telkens voor één jaar mag plaatsvinden of dat huurinkomsten moeten worden afgedragen aan de gemeente. Dergelijke voorwaarden zetten een rem op dubbel of andere gebruik van schoolgebouwen.

Ruimte binnen bestaande kaders

Vaak wordt gedacht dat er veel juridische haken en ogen zitten aan het multifunctioneel gebruik van onderwijshuisvesting. Maar dat hoeft niet. Ook binnen de bestaande kaders is veel mogelijk. Het is daarbij wel van belang dat er goed inzicht bestaat in de leerlingstromen en de populariteit van scholen. En ook dat scholen en gemeenten goede afspraken maken over een toekomstbestendig huisvestingsplan. Als dat staat kunnen ook goede afspraken worden gemaakt over de wijze waarop ruimtes multifunctioneel kunnen worden gebruikt en met welke tijdshorizon andere partijen mogen inhuizen.

Doordecentralisatie

Nog meer vrijheid kunnen scholen hebben bij een verdere doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting, waarbij de gemeente alle huisvestingstaken overhevelt naar de schoolbesturen. Scholen kunnen dan naar eigen inzicht en zo efficiënt mogelijk hun huisvesting invullen. Gemeenten kunnen nog steeds de controle houden

door middel van overeenkomsten en convenanten, waarin ook afspraken kunnen worden vastgelegd over spreiding en het gebruik van de gebouwen. De wettelijke regelingen die in de onderwijswetgeving zijn opgenomen, worden in deze overeenkomsten civielrechtelijk 'nagebootst' middels het voorkeursrecht én een aankoopplicht van de gemeente tegen vooraf bepaalde prijzen.

Het grote voordeel van deze aanpak is dat scholen voor lange tijd weten waar zij aan toe zijn en daarnaar kunnen handelen, ook in relatie met onderverhuur en medegebruik. Voor gemeenten biedt doordecentralisatie als voordeel dat de kosten van leegstand niet eenzijdig op de gemeente worden afgewenteld. Scholen hebben belang actief een oplossing voor leegstand te zoeken.

Ook zonder doordecentralisatie

Ook zonder doordecentralisatie kunnen gemeenten meer doen om multifunctioneel gebruik te faciliteren, bijvoorbeeld door:

- flexibele bestemmingen in het bestemmingsplan. Weliswaar zijn de mogelijkheden voor gebruik in afwijking van het bestemmingsplan eind 2014 verruimd, maar in de praktijk blijkt dat er nogal wat hordes moeten worden genomen voordat instemming met het afwijkend gebruik een feit is.
- ontwikkelen flexibel model-gebruikscontract. Bestaande modelcontracten zijn vaak erg eendimensionaal

en daardoor niet toegespitst op de veranderende behoefte van de markt. Huurcontracten zijn bijvoorbeeld vaak sterk in het voordeel van de verhuurder geschreven, hebben betrekking op één bepaald pand, fixeren het gehuurde oppervlak en pinnen de huurder vast op een bepaald specifiek gebruik.

- het faciliteren van multifunctioneel ruimtegebruik door scholen, ook in financiële zin. Bestaande regelingen 'Verhuur en medegebruik' werken vaak ontmoedigend. Als verhuur de scholen weinig tot niets oplevert, dan stimuleert dit niet actief vastgoedbeleid door de scholen.

Effectief multifunctioneel gebruik kan zo uiteindelijk bijdragen aan de kwaliteit van de gemeentelijk onderwijs-huisvesting en een betere spreiding van scholen en leerlingen over de gemeente. Reden dus voor gemeenten en scholen om actief met elkaar mee te denken.

Dit artikel wordt u aangeboden door:
Wille Donker Advocaten
Auteur C.J.R. van Binsbergen

Foto: Gitaarles Maslokaal ZIMHC Utrecht

Vier organisatiemodellen voor multifunctionele accommodaties

Organisatie volgt ambitie

Een multifunctionele accommodatie bouwen is één ding, maar zo'n complex gebouw met meerdere gebruikers goed laten draaien is een tweede. Bij dat beheerproces gaat het nog wel eens mis. Als de organisatie niet is afgestemd op de ambitie, komt van de aanvankelijke idealen weinig terecht.

Auteur Marc van Leent, Wijkplaats

Die dagelijkse gang van zaken vraagt meer dan met het begrip beheer wordt gesuggereerd. Natuurlijk moet een gedeelde accommodatie toegankelijk, schoon, verwarmd en goed onderhouden zijn. Dit zou je de basis kunnen noemen. Maar er is meer nodig. De verhuur van meervoudig te gebruiken ruimtes, het bieden van horecaservices, communicatie en marketing zijn essentieel, evenals de inzet van social media daarbij. Ook de onder-

trum te realiseren, dan hoort daar een andere organisatie bij dan wanneer alleen het delen van ruimte en faciliteiten van belang is. Competenties, personeel en wijze van aansturen zijn verschillend. In de praktijk passen organisatie en ambities vaak niet goed bij elkaar. Terwijl de ambities doorgaans torenhoog zijn – én ruimte delen, én een bruisend middelpunt zijn én ook nog de samenwerking tussen partijen willen versterken – blijft de organisa-

plarische organisatiemodellen worden onderscheiden. Veel organisatievormen die we in de praktijk tegen komen, zijn afgeleide van één van deze archetypes. Deze basismodellen zijn handig te gebruiken bij het gesprek over de organisatievorm in relatie tot de ambitie.

Er bestaat geen ideaal model. Alles hangt af van de situatie en de ambities waarop gekoerst wordt: wat wil men op deze plek bereiken? In bijgaand schema zijn de basismodellen samengebracht.

Gebruikers doen het zelf past bijvoorbeeld goed bij situaties waarin de verscheidenheid van het aanbod centraal staat. Concepten die lijken op winkelcentra lenen zich hier goed voor. Samenwerkingsgerichte gebruikers zijn wel nodig om dit model te laten werken. Vrijblijvendheid ligt immers op de loer.

Coöperatieve samenwerking is geschikt in situaties waarin een gezamenlijk vehikel nodig is om gestelde ambities te kunnen realiseren. Via zo'n serviceorganisatie kunnen de gebruikers zaken regelen als de gezamenlijke inkoop van energie tot het verhuren van gemeenschappelijke ruimtes. De gebruikers zijn in dit model de 'baas', niet de serviceorganisatie.

tiekracht soms ver achter. De ene keer heeft dat te maken met de competenties van het personeel; beheerders blijken veelal geen ondernemers. De andere keer betreft het de organisatiestructuur. Soms beschikt een locatie over een gastvrije en gedreven manager, maar heeft deze nauwelijks iets te zeggen. Dat gaat snel wringen.

Vier basismodellen

Belangrijk is te onderkennen dat er niet één ideale organisatievorm bestaat. Op basis van onderzoek en gesprekken in Bouwstenen-verband kunnen vier exem-

linge samenwerking tussen de betrokken partijen vraagt aandacht. Die samenwerking gaat niet vanzelf. Kortom, het 'runnen' van een multifunctionele accommodatie is een onderneming op zich.

Ambitie centraal

'Structure follows strategy' is een bekend credo uit de organisatiekunde. Dat credo geldt ook hier: 'organisatie volgt ambitie'. Eerst dient duidelijk te zijn waar het bij een locatie om draait (de ambitie) voordat de vraag over de organisatie (de structuur) kan worden beantwoord. Is het de ambitie om een integraal kindcen-

De vier basismodellen voor multifunctionele accommodaties

Eén kapitein op een schip biedt de mogelijkheid om de locatie als een eenheid neer te zetten. Dit model lijkt niet op een winkelcentrum maar op een shop-in-shop concept, waarvan de Bijenkorf een bekend voorbeeld is. Dit model ligt voor de hand wanneer de ambities hoog zijn en het nodig is om een sterk profiel neer te zetten. Dan is het erg aantrekkelijk als er één eindverantwoordelijke partij is. In een dienstverleningsconcept als het Integraal Kind Centrum (IKC) kan dat de basisschool zijn, in een sociaal-cultureel centrum kan dat een organisatie van wijkbewoners zijn.

Mes erin

Zoals eerder gezegd, zijn er tal van tussenmodellen mogelijk. Er leidt niet één weg

naar Rome. Dit artikel wil duidelijk maken dat er een relatie gelegd dient te worden tussen de gezamenlijke ambities die gekoerst worden en de wijze waarop de multifunctionele accommodatie georganiseerd wordt: organisatie volgt ambitie. In veel situaties is die relatie er niet. Vaak worden torenhoge ambities gecombineerd met een onderontwikkelde organisatie. Dat werkt niet. Maar het omgekeerde evenmin. Het komt ook voor dat van de aanvankelijke ambities niet veel over is, en partijen vast zitten aan een veel te dure centrale organisatie. Ook in dat geval

is het gewenst het mes er in te zetten. Daarmee kan aan veel frustraties een eind worden gemaakt.

Dit artikel is gebaseerd op onderzoek van en discussies in het Bouwstenen-netwerk 'Samen onder één dak' waarin gemeenten, scholen en exploitanten van MFA's participeren. Meer informatie www.bouwstenen.nl

"Het 'runnen' van een multifunctionele accommodatie is een onderneming op zich"

jaarcongres met expositie hrm & het onderwijs

Een nieuw perspectief op (be)sturing en organisatie van het onderwijs De strategische bijdrage van HR aan een flexibele, lerende school

Keynote sprekers

- **Uw dagvoorzitter Joany Krijt**
Rector Comenius College en oud-voorzitter CNV Onderwijs
- **Jaap Peters**
Managementgoeroe, Auteur van o.a. 'Het Rijnland Praktijkboekje' en de bestsellers 'Intensieve menshouderij' en 'Nieuw Europees Organiseren', en organisatieactivist, DeLimes organisatieontwikkeling
- **Leo Bormans**
International Ambassador of Happiness & Quality of Life en auteur 'The World Book of Happiness'
- **Claire Boonstra**
Oprichter o.e. Operation Education, Young Global Leader World Economic Forum en vaste rubriek #Onderwijsvragen BNR Nieuwsradio

SPONSOREN Capra Advocaten • Effactory • Fysergo • Mercés • TeekensKarsten advocaten
EXPOSANTEN AFAS Software • Metafoor Personeelsbank • Qualogy Applications • Vinna BV • WIS Services

VOOR MEER INFORMATIE EN AANMELDEN GAAT U NAAR WWW.HRMENHETONDERWIJS.NL

DINSDAG 29 NOVEMBER 2016 - SPANT! BUSSUM

INITIATIEF EN ORGANISATIE
ckcseminars
HOOFDSPONSOR
driessen
HRM

Al 8 jaar, met jaarlijks ruim 200 deelnemers, het platform voor directie, HR, bestuurders en schoolleiders in het onderwijs (PO-VO-MBO-HBO-WO) en voorscholse opvang.

KOM MET 2 PERSONEN VOOR SLECHTS € 245,-

Geniet als abonnee van **Schoolfacilities €50,- korting op de deelnameprijs van €295,-**

Uw kortingscode: HROKSFT502

Interesse als participant? Neem dan contact op met CKC Seminars, Nicole Slat. 040 2146206 of nicole@ckc-seminars.nl

Participanten bekend op 22 september 2016

Vier modellen voor MFA's

Marco Polo School in Utrecht

In 2015 werd het multifunctionele schoolgebouw Marco Polo door twee basisscholen en een voorschool in de wijk Kanaleneiland in Utrecht in gebruik genomen. Het nieuwe gebouw wordt ook door buurtbewoners gebruikt. De partijen hebben een eigen gebruiks- of huurcontract met de gemeente als eigenaar. De verwevenheid van de ruimtes maakt het noodzakelijk om de taken onderling te verdelen. De Da Costaschool heeft daarbij het dagelijks beheer op zich genomen. Dat geeft directeur Jolanda Verbon wel gemengde gevoelens: "Dat beheer is niet onze competentie, maar iemand moet het doen. Het geeft zo zijn dagelijkse problemen. Wanneer bijvoorbeeld de schooltijden van de partners verschillen is dat niet erg handig". Tegenover dit samenwonen staat echter ook een positieve kanten: "De ruimtes zijn mooier en groter dan in de oude situatie en dus makkelijker op te delen."

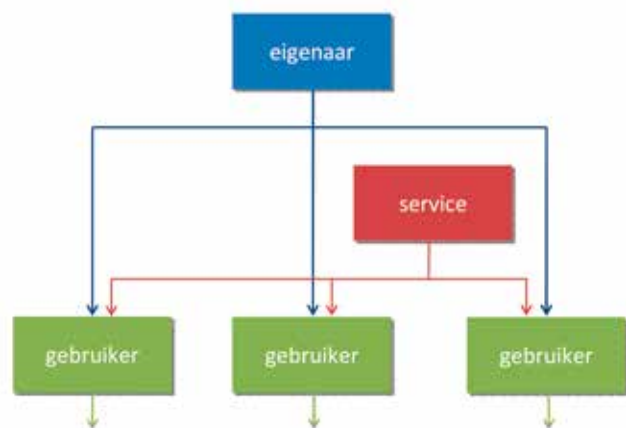
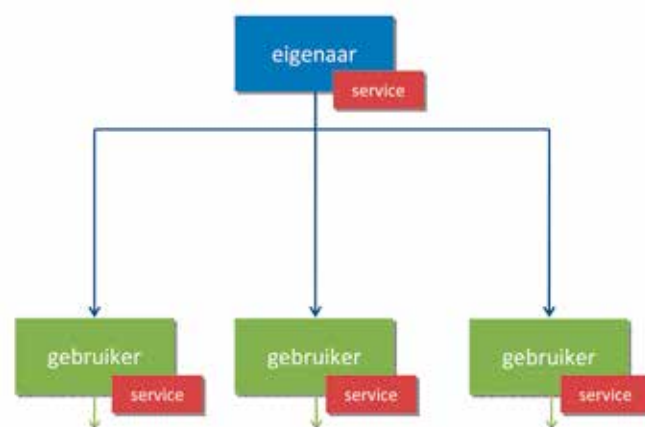
ICOON in Amersfoort

ICOON is een bijzondere voorziening in de Amersfoortse nieuwbouwwijk Vathorst. Het gebouw met een oppervlakte van 15.000 vierkante meter herbergt een VO-school met cultuurprofiel, een bibliotheek, een theaterzaal, een cultuureducatiecentrum en een kinderopvangorganisatie. Elk van hen heeft een huur- of gebruikscontract met de gemeente die de eigenaar is. Om de facilitaire zaken goed te regelen hebben de partijen een coöperatie opgericht waarvan elke gebruiker lid is. Deze coöperatie is een gezamenlijke serviceorganisatie die zorg draagt voor energie, schoonmaken en andere gemeenschappelijke zaken.

Gebruikers doen het zelf

De eigenaar stelt de ruimte direct aan gebruikers ter beschikking die vervolgens hun services zelf regelen. Eventuele gemeenschappelijke ruimtes en diensten worden verrekend via de eigenaar. Dit model wordt ook wel bedrijfsverzamelgebouw genoemd. Dit model kan alleen functioneren als de beschikbare ruimte geheel of grotendeels wordt toegerekend aan de afzonderlijke gebruikers. Dit model is in beginsel zeker geschikt om gezamenlijke doelstellingen te realiseren en dient op basis van vrijwilligheid te gebeuren. Dat is de kracht van dit model, maar ook de zwakte.

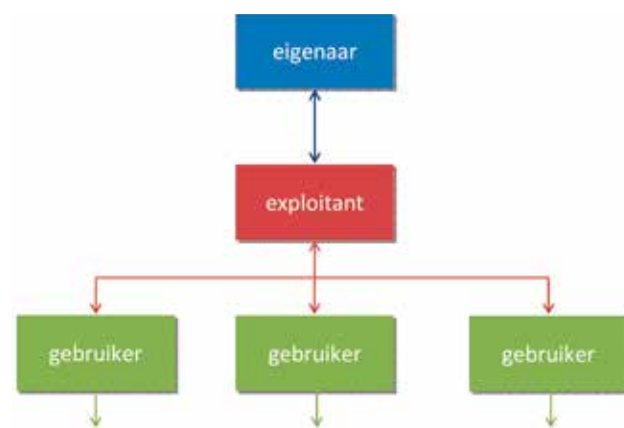
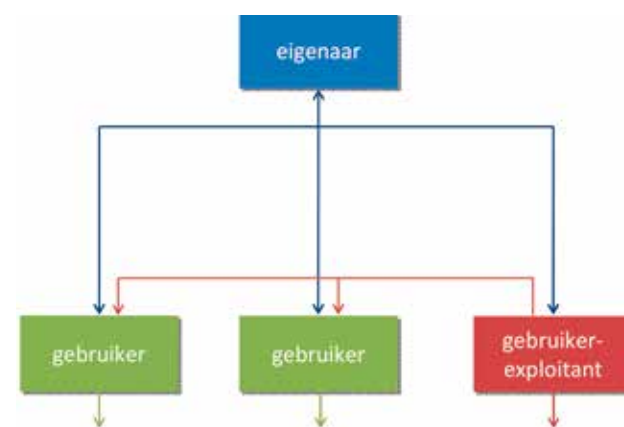

Coöperatieve samenwerking

De eigenaar verhuurt direct aan de gebruikers. Het beheer van de gemeenschappelijke ruimtes en de gezamenlijke diensten, denk aan schoonmaken, energie en dergelijke, worden door een gezamenlijke serviceorganisatie geregeld. Zaken als communicatie en programmering kunnen hier ook worden ondergebracht. De serviceorganisatie kan een commerciële dienstverlener zijn waarvan de gebruikers klant zijn, maar de gebruikers kunnen ook bestuurlijk vertegenwoordigd zijn in de serviceorganisatie. Dat geeft de gebruikers meer invloed.

Eerste onder gelijken

De eigenaar verhuurt het gebouw aan de afzonderlijke gebruikers waarvan één van hen als 'eerste onder gelijken' de exploitatie op zich neemt. Deze gebruiker-exploitant is als eerste verantwoordelijk voor de programmering van de (gezamenlijke) activiteiten, de verhuur van gemeenschappelijke ruimtes en de services aan andere gebruikers. De gebruiker-exploitant 'verdient' zich terug via de externe opbrengsten uit zaalverhuur en horeca en uit vergoedingen (subsidies, giften, sponsoring) voor het leveren van sociale en culturele meerwaarde.

Eén kapitein op een schip

De eigenaar verhuurt het hele gebouw aan een aparte, professionele dienstverlener. Deze is als centrale exploitant de baas. Hij is niet verantwoordelijk voor wat de afzonderlijke gebruikers doen, maar wel voor de realisatie van de gezamenlijke ambitie, de onderhuur en de services aan alle andere gebruikers. Dat kan er in het uiterste geval toe leiden dat een gebruiker die onvoldoende bijdraagt aan de centrale ambities, de huur wordt opgezegd.

Lumen in Enschede

Wijkvoorziening Lumen is het nieuwe hart van de wijk Velve-Lindenhof. Dat betekent dat de bewoners elkaar hier kunnen ontmoeten, dat er leuke sociale contacten zijn en dat men zich verbonden voelt met de wijk. Het moderne, prachtig vormgegeven wijkgebouw is ook de thuisbasis van het Integraal Kindcentrum (IKC) Velve-Lindenhof. Daarnaast biedt Lumen ruimte aan cultuur, gezondheid en bewegen. Het team wijkvoorzieningen aan gestuurd door Evert van den Beld, die zich 'verbindingsofficier' noemt, vervult de rol van exploitant en aanjager. Alle gemeenschappelijke ruimtes vallen in hun domein. Evert: "wij hanteren het symbool van het dartbord; als een gebruiker zijn pijl centraal staat, doet deze met veel activiteiten en services mee. Gebruikers mogen hun pijl ook aan de rand neerzetten, dan doen ze minder actief mee. De pijl buiten het dartbord zetten, kan echter niet".

Het Timpaan in Wehl

Kindcentrum Het Timpaan ligt in het Achterhoekse Wehl. Er is een basisschool en een kinderopvangorganisatie gevestigd. De basisschool is de hoofdgebruiker van het gebouw en verhuurt ruimte aan haar partner die de zorg voor dagopvang, buitenschoolse opvang en peuterspeelzaalwerk op zich neemt. Van de huuropbrengst wordt tien procent afgedragen aan de gemeente. De school stelt ruimte beschikbaar voor uiteenlopende maatschappelijke activiteiten. De vergoeding daarvoor is kostendekkend. "Winst hoeft er niet gemaakt te worden," zo stelt Wout Derksen, directeur van basisschool Timpaan. Volgens hem draait het allemaal om vertrouwen: "Als dat vertrouwen er is, kan je zonder formele afspraken veel bereiken."

“Baanbrekend”, zegt algemeen directeur Rijkent Cornelius van Cormet over het nieuwe concept waaraan zijn organisatie en de Universiteit van Amsterdam (UvA) en Hogeschool van Amsterdam (HvA) vanaf 1 januari samen invulling gaan geven. “Zo’n 60 procent van alles wat we gaan doen wordt ingevuld door lokale ondernemers.”

Cormet Enjoy the Good Life definitief aan de slag met UvA en HvA aan ‘baanbrekend’ concept Wens van de student en medewerker is leidend!

Frank Metzelaar en Rijkent Cornelius zijn blij en trots. De organisatie heeft net gehoord dat Compass Group, de moedermaatschappij van UvA’s en HvA’s huidige cateraar Eurest en Journey of Food, geen bezwaar aantekend tegen de gunning van het nieuwe cateringcontract van UvA en HvA aan Cormet. Dit betekent dat de dienstverlening van eten & drinken op de scholen op 1 januari definitief in handen komt van Cormet. “Hoewel we de aanbesteding hebben gewonnen met 92 procent van het totaal aantal punten (Journey of Food haalde 73 procent van het aantal punten, red.), is het altijd afwachten.” De punten waren te verdienen op het bedrijfsplan, een uitgewerkte business-case en een transitieplan.

De aanbesteding is minutieus door Cormet voorbereid, vertelt Cornelius. “Op basis van de mooie en prikkelende uitvraag van de UvA en HvA kregen wij de kans om iets totaal nieuws, verrassends en unieks neer te zetten, waarin vers en beleving centraal staan en wij de continue afstemming zoeken met de studenten en medewerkers van de UvA en HvA en de samenwerking met lokale ondernemers uit de stad Amsterdam. Dit alles onder het motto: Wij halen Amsterdam van buiten naar binnen. Hiermee kunnen wij optimaal gehoor geven aan onze ambitie tot Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en met dit nieuwe concept zijn wij in staat vanaf nu andere markten te bedienen, zoals bedrijfscatering, kantoren, instellingen en leisure”.

Medewerkers

De gunning van het contract dat jaarlijks 13,5 miljoen euro omvat is een flinke impuls voor de totale omzet van Cormet. De jaarlijks omzet van de schoolcateringmarkt is 225 miljoen euro, Cormet heeft nu een marktaandeel van 20 procent. Het personeel dat nu nog een vast contract heeft bij Eurest zal door Cormet wettelijk moeten worden overgenomen tegen hetzelfde salaris. Omdat Eurest UvA-HvA gaat verlaten werden tijdelijke contracten de afgelopen maanden al niet meer verlengd. Cormet kan die mensen eventueel overnemen. Cormet laat weten de arbeidsvoorwaarden niet te versoberen.

Omzet

Het cateringcontract van UvA en HvA is het grootste onderwijscontract van Nederland, zo verteld Cornelius. “Het gaat om in totaal 13,5 miljoen euro omzet per jaar. Cormet heeft het contract voor vijf jaar gegund gekregen met een optie voor nog vijf jaar. Wanneer wij het dus goed doen, mogen wij tien jaar 72.000 studenten 8.000 medewerkers van eten en drinken laten genieten.” Cormet en de UvA en HvA delen elke campus - er zijn in totaal negen universiteitsgebouwen en vijf hogescholen met in totaal nu dertig restaurants - op in een ‘centrum’, een ‘wijk’ en een ‘buurt’. Het centrum mag je zien als de markt, het kloppend hart van de stad. Dit is een foodcourt achtig

gebied, waar het naast het genieten en beleven van lekker en lokaal eten en drinken, ook gaat om ontmoeten, studeren, relaxen, onder het motto ‘Chill & Chat’. Om het centrum heen bevinden zich wijken. Daar kunnen studenten en medewerkers van de UvA en HvA even met elkaar zitten en iets licht consumeren. Te denken viel daarbij aan een ontbijtje, een lekkere kop koffie met een muffin of een kleine lunch. Daarnaast zijn er op de campus buurtfuncties, die vooral om de collegezalen en werkplekken zijn gesitueerd en waar snel iets meegenomen kan worden of genuttigd onder het motto ‘Grab and Go’.

Samen bouwen aan Enjoy Today

Cormet zoekt in de uitrol van het concept nadrukkelijk de samenwerking op met lokale ondernemers. “Zo’n 60 procent van alles wat er wordt gepresenteerd, wordt gedaan door lokale ondernemers. Ontzettend belangrijk is dat wij in de keuze voor lokale ondernemers en het aanbod continue geleid worden door de actuele wensen van de studenten en medewerkers van de UvA en HvA. Daarin hebben wij een nauwe afstemming met het Community Management -een samen-

werking van de UvA en HvA en adviesbureau ConsumerView - waarin studenten en medewerkers van alle campussen vertegenwoordigd zijn in de Enjoy Today Community. Voor ons heel belangrijk, zeker in Amsterdam waar per week gemiddeld zeven nieuwe foodformules worden geopend, maar er ook weer zeven afvallen. Wat vandaag trendy is, is het morgen niet meer. Dat gaat Community Management voor ons heel goed bijhouden. De zogenaamde Straatmanager van het Community Management overlegt continue wat de wensen van de studenten zijn en samen kijken wij hoe wij het invullen in het centrum, de wijk en de buurt. Dat kan op het foodcourt een Aziatische invulling zijn gecombineerd met lekker OerHollands en een Amerikaanse foodinvulling.” Er zijn gemiddeld vijf vaste ondernemers actief op een foodcourt plus dagelijks één wisselende ondernemer. Cornelius: “Het is een rondreizend circus, wat zorgt voor dynamiek en verrassing op de locaties. De lokale ondernemers hebben een minimaal contract van zes maanden. Gedurende dat half jaar staan zij bijvoorbeeld op één foodcourt, maar het kan ook zijn dat er gewisseld wordt

Verantwoord Ondernemen willen de UvA en HvA en Cormet zo min mogelijk vrachtwagens aan de poort van de campus, niet twaalf leveringen op een dag, maar slechts één. Er zijn ook geen grote voorraden, 50

“Zo’n 60 procent van alles wat wordt gepresenteerd, wordt gedaan door lokale ondernemers”

naar een ander foodcourt, op een andere campus. Wanneer een lokale ondernemer ontzettend goed aanslaat verplaatsten wij die natuurlijk nog niet. Daarnaast is er nog eens een extra aanbod van lokale ondernemers op de diverse buitenterreinen en binnenpleinen van de campussen. Daar staan foodtrucks met een verrassend en uniek assortiment.” De levering van de locaties gebeurt via een centrale hub. “Vanuit het oogpunt van Maatschappelijk

procent van de huidige cateringruimtes geven we terug aan de onderwijslocaties.” Via het transport worden de ondernemers voorzien van deels verse producten en deels halffabricaten. “Er is straks geen vriezer meer te bekennen op de scholen. We koken vers, de maaltijden wordt echt ter plekke bereid. Dat geeft sfeer, beleving, verrassing en dynamiek”, zegt Cornelius.

Hoofdaannemer

Als hoofdaannemer voor eten en drinken heeft Cormet expertise in de uitrol van het concept gevraagd van enkele onderaannemers. Dit zijn Meinders Catering -voor facilitering van de centrale hub en banquetting-, WeCanteen -voor het contact en contract met de lokale ondernemers- en Maas - voor alle Vendingconcepten-. “Wij hebben voor Maas gekozen, omdat wij een duurzame oplossing willen, maar geen heel sterk merk. Het is de bedoeling dat studenten de koffie halen bij de lokale ondernemers, een sterk merk zoals Starbucks of Douwe Egberts zou kanneliseren op die omzet”, legt Cornelius uit. Naast deze samenwerkingen, wil Cormet intensief optrekken met studentenverenigingen door de Common Rooms op de Campussen te faciliteren en de studenten in expertise over inkoop en voedselveiligheid bij te staan. Datzelfde geldt voor diverse faculteiten en opleidingen, waarmee Cormet een co-creatie aangaat met het onderwijs. “Er bestaat bijvoorbeeld de wens voor een foodlab, samenwerking met de opleiding voeding en horeca, maar ook is het mogelijk dat studenten onder onze aansturing opstarten als kleine lokale ondernemer en een eigen foodwinkeltje openen of worden gefaciliteerd met een foodtruck, waarbij zij aan dezelfde eisen moeten voldoen als alle andere lokale ondernemers. Kortom, het is samen, samen en nog eens samen.”

Dit artikel wordt u aangeboden door:
Cormet, Enjoy the Good Life
Tel. 0228 - 544 065
E-mail: info@cormet.nl
www.cormet.nl

NIEUW

op de markt

1

Nieuwe kaartlezer

Inepro heeft een nieuwe kaartlezer.

Deze nieuwe kaartlezer kan snel, contactloos en van grote afstand gegevens uitlezen en kan voor verschillende doelen worden gebruikt, zoals persoonsidentificatie bij de poort, printen, kopiëren, scannen en in de kantine. De kaartlezer kan worden ingebouwd in diverse apparaten en er is ook een USB-versie.

De SCR708 is de opvolger van de DCR707/708.G en de MCR707/708. Niet alleen het design is aangepast, maar hij presteert ook beter.

www.inepro.com

2

Sportcontainer

Nieuw concept van Nijha daagt uit om te bewegen.

De SportContainer is een robuuste, uitklapbare zeecontainer die jong en oud gelegenheid biedt te bewegen in de buitenlucht. Er zijn meerder varianten met elk een eigen thema, bijvoorbeeld "survival", "outdoor fitness" of "crossfit". Ze kunnen desgewenst op maat worden gemaakt en kunnen deels ook als berging worden gebruikt.

De container kan door meerdere organisaties worden gebruikt en ook worden verplaatst. Voor het gebruik en beheer van de container wordt een app meegeleverd.

www.nijha.nl

3

Stoel van vlas

Genomineerd voor de Dutch Design Award.

Met verpakkingsfabriek Enka ontwikkelde Christien Meindertsma een stoel gemaakt van vlas gemixt met een biologisch afbreekbaar plastic. In de stoel zijn de glasvezels nog herkenbaar. Bij de productie van vlas is weinig water nodig en het produceren van de stoel levert weinig afval op.

Label Breed, een nieuw interieurmerk, bracht ontwerper en producent bij elkaar en ontvangt daarvoor een pluim van de jury.

www.dutchdesignaward.nl

4

Notities

Herschrijfbaar notitieblaadjes van Legamaster.

Magic-Chart Notes zijn elektrostatische, herschrijfbaar en zelfhechtende notitieblaadjes. Ze kunnen worden gebruikt op elk glad oppervlak, zoals kunststof, glas, steen, beton en hout.

De Notes zijn dubbelzijdig te beschrijven met een whiteboardmarker en eenvoudig schoon te vegen voor volgende notities. Ze zijn in diverse kleuren verkrijgbare en probleemloos te verplaatsen.

www.legamaster.com

5

Bewegend leren

Verboden om stil te zitten met de kubus van i3-Group.

Door leerlingen, meubilair en schoolborden intens met elkaar te laten communiceren, maakt i3-Technologies een sprong in de manier van lesgeven. De kubus i3-Technologies verving de stoel door een kubus waar je op mag zitten en staan, terwijl je ook nog eens beweegt. Want door die bewegingen communiceer je met de software op het digitale schoolbord. Je mag de kubussen ook verplaatsen of er gewoon mee spelen. iMO-LEARN combineert dus leren en bewegen, waardoor kinderen intenser leren en hun creativiteit vlotter ontplooiën. Er zijn drie leermethodes: dynamisch zitten, analoog actief leren en digitaal bewegend leren. Deze kunnen binnen verschillende leergebieden worden toegepast.

www.vanerum.nl

6

Koffie

Nescafé heeft nieuwe koffie; rijker van geur en smaak.

Het gaat om een koffielijn van vier verschillende blends van zeer fijngemalen koffiebonen (Microgrinds). De nieuwe koffie is gemaakt met Arabica en Robusta bonen.

Doordat mensen thuis en in de horeca betere koffie gewend zijn, hebben zij ook hogere verwachtingen van de koffie op het werk. Koffie moet tegenwoordig sterker zijn, voller qua smaak en verkrijgbaar zijn in diverse blends met ieder een eigen karakter en intensiteit. NESCAFÉ speelt hierop in. De nieuwe koffie is ook geschikt voor gebruik in koffiemachines.

www.nescafe.nl

7

Mobiel printen

Xafax presenteert de nieuwste versie van EveryonePrint, 4.2.

In deze nieuwe versie van EveryonePrint zijn diverse nieuwe functionaliteiten toegevoegd aan printen met iOS AirPrint, Android en Microsoft Office 365. Verder is er een rapportage functionaliteit ontwikkeld waarmee de printactiviteiten per gebruiker bekeken kunnen worden.

In versie 4.2 van EveryonePrint zijn vele kleine verbeteringen doorgevoerd zoals een nieuwe functie voor het weergeven van HTML e-mails met inline afbeeldingen.

www.xafax.nl

8

Privacy

YourSafetynet rekent af met datalekken.

Sinds dit jaar hebben schoolorganisaties te maken met een aangescherpte privacywetgeving. Bij een datalek lopen ze het risico op een boete tot € 820.000,- of 10% van de jaaromzet.

U kunt uw organisatie ontzorgen met de nieuwste versie van YourSafetynet. Een wizard vertelt u stap-voor-stap welke maatregelen u moet nemen. Het bevat ook standaardcontracten en andere sjablonen voor het uitrollen en afstemmen van het privacybeleid in uw organisatie. Deze worden automatisch actueel gehouden. U bent altijd bij. Via de website kunt u de nieuwe versie zelf ervaren.

www.yoursafetynet.com

Hoe ziet het onderwijsgebouw van morgen er uit? En wat kan vandaag nog verbeterd worden? Tijdens de Onderwijsvastgoed Dag 2016 werd op deze en andere prikkelende vragen ingegaan door opdrachtgevers en professionals uit het werkveld. Een dag vol inspirerende voorbeelden, case studies en best practices.

Inspirerende Onderwijsvastgoed Dag 2016 Nog een wereld te winnen in onderwijsgebouwen

De collegebanken van Nyenrode Business Universiteit in Breukelen werden 28 september eens niet gebruikt door de studenten maar door vastgoedprofessionals uit het onderwijs. Tijdens de Onderwijsvastgoed Dag 2016, georganiseerd door IVVD, Schooldomein en Ruimte-OK, werden ze bijgespijkerd over de nieuwste ontwikkelingen en mogelijkheden op het gebied van onderwijshuisvesting. Zo was er aandacht voor de digitalisering van het bouwproces, de gezonde leeromgeving en financiële zaken.

"Er wordt suboptimaal gebouwd en gewerkt. Bij elk nieuw schoolgebouw wordt het wiel opnieuw uitgevonden en dat leidt niet tot optimale gebouwen"

Hennis de Ridder

Het onderwijsvastgoed is de laatste jaren sterk in beweging. Er worden andere eisen gesteld aan de gebouwen en nieuwe, duurzame technieken worden steeds meer omarmd. Dat heeft grote gevolgen voor de vastgoedportefeuille van schoolbesturen. De vraag is echter of er voldoende vastgoedkennis is binnen het onderwijs. Bouwen en verbouwen behoort nu eenmaal niet tot de core business van scholen en onderwijsinstellingen. En dus werd tijdens de Onderwijsvastgoed Dag ingezoomd op de laatste ontwikkelingen op het gebied van onderwijshuisvesting.

Legalisering van de bouw

Hennes de Ridder, voormalig Hoogleraar Integraal Ontwerpen aan de TU in Delft, is stellig als het aankomt op onderwijsvastgoed. "Er wordt suboptimaal gebouwd en gewerkt. Bij elk nieuw schoolgebouw wordt het wiel opnieuw uitgevonden en dat leidt niet tot optimale gebouwen. Van buiten zien scholen er soms prachtig uit, maar als het binnenklimaat niet deugt

heb je toch een probleem." Volgens De Ridder zit de kennis nog teveel in het proces en niet in het systeem en dat moet anders. "Het wordt tijd dat onderwijsinstellingen het DNA en RNA van de bouwwerken vastleggen." De Ridder pleit voor een Legalisering van de bouw.

Bouwwerken moeten volgens de voormalig Hoogleraar net zoals auto's, computers, televisies en vliegtuigen evolutionair worden ontwikkeld. Er geldt het Darwinisme voor bouwwerken, de survival of the fittest. De bouwwerken die zich het makkelijkst en snelst kunnen aanpassen aan de veranderende wereld zullen blijven. De anderen sterven uit. Er ontstaan zodoende producenten die zich profileren met bouwwerken die eenzelfde DNA delen, maar qua vorm bepaald worden door locatie, gebruik en tijd. De structuur blijft min of meer hetzelfde maar de cellen veranderen. Het wiel uitvinden per bouwproject is volgens De Ridder dan voorgoed verleden tijd. Daarvoor in de plaats komen

leer- en repetitie-effecten. Design & Construct maakt plaats voor Research & Development.

Creative open space

Dat er vandaag de dag toch al nieuwe, moderne en innovatieve schoolgebouwen worden gerealiseerd werd duidelijk uit de presentatie van Joost van Rheenen van Team Academy Amsterdam. Deze business school waar studenten stapsgewijs leren ondernemen is gevestigd in een voormalig pand van IBM aan de Zuidas in Amsterdam. Hier geen klaslokalen, maar een open leeromgeving. Geen leraren, maar coaches. En zeker geen klassikale lessen, maar echte projecten opgestart door de studenten zelf. "Contacten leggen is belangrijk voor onze studenten", stelt Van Rheenen. "De Team Academy is op haar locatie omringd door 250 ondernemers waarmee onze studenten kunnen samenwerken. Door onze studenten een creative open space te bieden leren ze initiatieven te nemen, projectmatig te werken in teamverband en contacten te leggen met ondernemers." Het schoolgebouw van Team Academy Amsterdam daagt uit en faciliteert, het is vervolgens aan de studenten om daar optimaal gebruik van te maken.

Binnenklimaat moet beter

Het binnenklimaat in scholen is van groot belang op het welbevinden van leerlingen en docenten. Met een goed binnenklimaat worden betere resultaten gehaald en is er minder sprake van verzuim. Vandaar dat de gemeente Amsterdam in 2015 het project Gezonde Schoolgebouwen is gestart. Tijdens de Onderwijsvastgoed Dag gaf de gemeente in de persoon van beleidsmedewerker Susan Bromm tekst en uitleg. "Amsterdam toont met dit project een grote ambitie. We willen dertig scholen per jaar van een fris binnenklimaat voorzien. Amsterdam heeft in totaal 354 schoolgebouwen, waarvan 267 in het PO en 65 in het VO.

De gemeente Amsterdam investeert 10 miljoen euro per jaar in het project, participerende scholen financieren 20 procent mee. Het bouwheerschap neemt de gemeente op zich om het project op deze schaal goed uit te kunnen voeren. "Van alle 354 schoolgebouwen in Amsterdam is een nulmeting gemaakt en daarmee is nu precies in beeld hoe ze scoren op het gebied van gezond binnenklimaat. De eerste twintig scholen zijn in 2015 naar klasse B of C gebracht en ook dit jaar zijn we weer druk bezig." Volgens Bromm zijn de reacties zeer positief. "Docenten en leerlingen ervaren frissere klassen, er zijn beduidend minder hoofdpijnklaarten nadat een school is aangepakt."

"De Team Academy is op haar locatie omringd door 250 ondernemers waarmee onze studenten kunnen samenwerken"

Joost van Rheenen

Circulair bouwen heeft de toekomst

Duurzaamheid komt steeds hoger op de agenda bij bouw- en verbouwprojecten. Vandaar dat er tijdens de Onderwijsvastgoeddag ruim aandacht werd besteed aan dit onderwerp. Zo gaf Gertjan Verbaan van adviesbureau DGMR tijdens een van de break-out sessies een speedcursus circulair bouwen. "Maar liefst 40 procent van het afval in de wereld is bouwgerelateerd", stelde Verbaan. Hoe lang kunnen we nog op deze voet verder, vroeg hij zich hardop af. Circulair bouwen – zo min mogelijk gebruikmaken van nieuwe grondstoffen door hergebruik van materialen – heeft volgens hem de toekomst.

"Er is een enorm recyclingpotentieel, maar daar moeten we dan wel gebruik van maken. Dat begint met logisch nadenken en slim ontwerpen. Duurzaamheidsmethodieken als Breeam en Cradle to Cradle kunnen hierbij dienen als handvaten, maar opdrachtgevers moeten ook meer in gesprek met aannemers en leveranciers. Zij moeten uitgedaagd worden om meer gebruik te maken van duurzame materialen en technieken. Er moeten terugkoopgaranties worden afgesloten en bouwspaspoorten worden opgesteld. En circulair bouwen moet meetbaar worden." De vraag naar deze nieuwe manier van bouwen is er, maar de markt lijkt er nog niet helemaal klaar voor. Verbaan ziet daarom een belangrijke rol weggelegd voor de overheid. Zij moet volgens hem circulair bouwen stimuleren door meer zaken voor te schrijven. De vrijblijvendheid moet verdwijnen.

Kennis delen

Circulair bouwen, de gezonde leeromgeving, nieuwe vormen van financiering, het kwam allemaal aan bod tijdens de Onderwijsvastgoeddag 2016. En dus deden de bijna 160 aanwezigen nieuwe prikkelende ideeën en inspirerende kennis op. "Ook dit jaar waren er weer veel onderwijsinstellingen aanwezig", aldus organisator Wim Fieggen. "Het was voor de scholen een goede gelegenheid om kennis met elkaar te delen."

"Van alle 354 schoolgebouwen in Amsterdam is een nulmeting gemaakt zodat we precies weten hoe ze scoren op het gebied van gezond binnenklimaat"

Susan Bromm

De schoolbesturen in Zoetermeer werken in goede harmonie met de gemeente samen aan de schoolgebouwen. Er is strategisch overleg, onderhoud en renovatie zijn goed geregeld en voor toekomstige investeringen is een vervangingsfonds ingesteld. Roel van Leerdam, voorzitter CvB van Unicoz Onderwijsgroep: “Maar het belangrijkste is wederzijds vertrouwen.”

Roel van Leerdam, voorzitter CvB Unicoz Onderwijsgroep “Je moet elkaar iets gunnen en betrokken houden”

De samenwerking tussen de school en de gemeente heeft historische wortels. Zoetermeer was begin jaren zestig nog een dorp en maakte daarna een enorme groei door, waarbij veel schoolgebouwen zijn gebouwd. Er moest gehandeld worden en iedereen zocht elkaar op, zegt Cees Hamoen, portefeuillemanager onderwijshuisvesting bij de gemeente Zoetermeer. “Dat is het begin geweest van hoe wij als gemeente met de schoolbesturen samen die kar trokken.”

Lokaal maatwerk ingevoerd

In 1997 is de onderwijshuisvesting gedecentraliseerd naar de gemeenten, vanuit het idee dat de lokale overheid beter in staat is om samen met de schoolbesturen maatwerk te leveren. In Zoetermeer is dat ook echt gebeurd. Zowel gemeenten als scholen zijn actief betrokken

bij alle aspecten en processen rond de onderwijshuisvesting, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en gebruikmakend van ieders competenties. Voor toekomstige investeringen is een vervangingsfonds ingesteld. Cees Hamoen: “De gemeente is sinds 1999 gaan sparen zodat

Het standaard vervangen van een schoolgebouw na 50 jaar, dat moet je niet willen.

we bij noodzakelijke investeringen geen beroep hoeven te doen op de algemene middelen. Bij de decentralisatie van het buitenonderhoud in 2015 zijn de lokale afspraken over samenwerking nogmaals door het college van Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad bekrachtigd.”

Aanpassingen nodig

In 2008 stagneerde de groei in oudere wijken en was daar sprake van teruggang van het aantal leerlingen. Om een goed antwoord te geven op die ontwikkelingen was het nodig om langetermijnbeleid te

maken en te plannen. Roel van Leerdam: “Je kunt elk schoolgebouw van 50 jaar oud wel vervangen, maar dat moet je niet willen. Daarom hebben wij de gemeente ervan overtuigd dat we de onderwijshuisvesting samen structureel moeten oppakken, voor de hele stad en over de schoolbesturen heen.” Uit dat overleg is het eerste Integraal Huisvestings Plan (IHP) ontstaan. Daarin is een oplossing geformuleerd voor de krimp van de scholen in oudere wijken en de groei van de laatste nieuwbouwwijk in Zoetermeer. De gemeenteraad heeft toen ook besloten dat een IHP voortaan tevens het fundament is voor de 5-jarlijkse herijking van het gemeentelijk vervangingsfonds.

Het eerste IHP is vastgesteld in 2016 en loopt tot 2020. Recente prognoses geven aan dat het nodig is om al in 2018 te gaan praten over de volgende periode van vijf jaar. Cees Hamoen: “Het gaat niet alleen om demografische ontwikkelingen. Door onze snelle groei hebben we ook scholen op plekken gebouwd waar het nu wringt. Dat willen we goed oplossen.” Wat Roel van Leerdam betreft moet er goed vooruit worden gekeken. “Natuurlijk is het lastig om pakweg 20 jaar vooruit te kijken. Maar het is noodzakelijk dat wij onze locaties veel strategischer gaan kiezen op basis van prognoses per wijk.”

Vervangingsfonds cq. renovatiefonds

Het vervangingsfonds is een instrument om de kapitaallasten van investeringen in schoolgebouwen te dekken en over meerdere jaren uit te smeren. Dat gaat om de vervanging van schoolgebouwen aan het eind van hun levensduur, maar betreft

ook tussentijdse renovaties. Uitgangspunt daarbij is dat een school in principe 50 jaar mee kan. Na 25 jaar vindt een renovatie plaats. Die heeft als doel de functionaliteit te verbeteren en het gebouw te verduurzamen, zodat het weer 25 jaar mee kan. Na 50 jaar wordt het gebouw vervangen of vindt vernieuwbouw plaats. Cees Hamoen: “Op deze manier heeft de gemeente Zoetermeer de renovatie structureel geregeld. De gemeente stelt middelen beschikbaar, de schoolbesturen doen daar hun onderhoudsmiddelen bij en dat voegen we samen. Zowel gemeenten als school weten waar ze aan toe zijn en kunnen hun financiële planning hierop afstemmen.”

Hogere bedragen

Zoetermeer hanteert een vierkante meterprijs van € 2.000 voor nieuwbouw, een stuk hoger dan de VNG-norm van € 1.350. Dat is nodig om aanvullende doelen te realiseren op het gebied van duurzaamheid, infrastructuur, veiligheid en binnenklimaat.

De schoolbesturen hebben het 'bouwheerschap' overgedragen aan de gemeente. Dat is al vanaf begin jaren '60 zo tussen de gemeente en schoolbesturen afgesproken. De gemeente zorgt in nauwe samenwerking met de scholen voor het bouwmanagement, bewonersparticipatie en infrastructuur. De schoolbesturen gaan over het ontwerp van het gebouw, zodat het goed past bij het onderwijsconcept. Op deze wijze staat elk van de partijen in zijn kracht en kunnen zij hun inbreng hebben vanuit hun specifieke deskundigheid.

Veel vertrouwen

De goede verstandhouding tussen de gemeente en de schoolbesturen heeft zich in de afgelopen tien jaar ontwikkeld tot een meer zakelijke en professionele

Unicoz Onderwijsgroep

9.000 leerlingen
23 scholen po, 2 scholen vo
+/- 60.000 m2 bvo
€ 55 miljoen totale omzet

Gemeente Zoetermeer

124.000 inwoners
59 scholen, 90 gebouwen, totaal 165.000 m²
€ 393 mln totale gemeentebegroting
€ 29 mln voor onderwijs
€ 2 mln dotatie in vervangingsfonds in 2016 jaarlijks oplopend, uitgaande van:
• nieuwbouwkosten € 2.000 per m²
• na 25 jaar 12,5 % (€ 250) bouwkosten voor tussentijdse renovatie
• na 50 jaar 60-70 % (€ 1.200 – € 1.400) normatieve bouwkosten voor vernieuwbouw

Martijn Geerts en Cees Hamoen

relatie. Unicoz heeft bouwkundig ingenieur Martijn Geerts in dienst genomen en een eigen kwaliteitslabel voor scholen ontwikkeld, dat door de gemeente wordt omarmd. Er is zodanig veel vertrouwen dat ook de uitvoering van het binnen- en buitenonderhoud door de school is uitbesteed aan de gemeente. Niet alleen zakelijke motieven spelen een rol bij die keuze, zegt Roel van Leerdam. “Wij hebben een gezamenlijk doel, namelijk fatsoenlijke

Dienstbaar en coöperatief

De belangrijkste succesfactoren voor de samenwerking zijn het vervangingsfonds en het vertrouwen in de andere partijen dat is opgebouwd in de loop der tijd. Cees Hamoen: “Schoolbesturen hebben vertrouwen in ons, maar dat moeten we ook voortdurend waarmaken. Niet alleen aan de voorkant bij het maken van een IHP, de financiering, etc. maar vooral aan de achterkant. Zo'n cultuur van dienst-

Coöperatief model Zoetermeer vertrekpunt voor landelijke oplossing schoolgebouwen.

huisvesting. Er was in 1997 al een goed systeem opgezet, de gemeente wilde die situatie graag continueren en deed ons een aantrekkelijke aanbieding. Als je al jarenlang op die manier zaken doet, moet je elkaar ook iets gunnen. Bovendien houd je op deze manier beide partijen betrokken bij de onderwijshuisvesting.”

Rond dat onderhoud wordt met veel onderling vertrouwen intensief samengewerkt. Martijn Geerts maakt met iemand van de gemeente de onderhoudsplannen. Dat leidt tot jaarplannen, die na goedkeuring van het bestuur het jaar daarna worden uitgevoerd. De gemeente heeft daarvoor mensen in dienst met verstand van zaken. “Voor het planmatig onderhoud krijgen we facturen en voor het correctieve onderhoud kwartaalafrekeningen. Vandalisme wordt rechtstreeks aan de gemeente gemeld en daarna hersteld. Wij hebben volledig zicht op alles wat er gebeurt. De scholen kunnen alle problemen melden bij één telefoonnummer en dan wordt het afgehandeld. Dus er is geen administratieve rompslomp vanwege het indienen van aanvragen.”

baarheid is van cruciaal belang.” Martijn Geerts en Cees Hamoen zijn beiden van mening dat een dergelijke coöperatie in andere gemeenten of regio's ook moet kunnen functioneren. Het is zaak om te zorgen voor voldoende schaalgrootte en lef hebben. “Je moet het gewoon gaan doen. Als je de hakken in het zand zet en zelf geen stappen wilt zetten gebeurt er zowieso niets.”

Advies aan Dekker

De commissie Nijpels, een VNG-commissie Onderwijs, Cultuur en Sport, heeft voor staatssecretaris Dekker een advies geschreven om de discussies over renovatie van schoolgebouwen in gemeenten vlot te trekken. Roel van Leerdam maakt deel uit van die commissie. Het is dan ook geen verrassing dat in het advies elementen van de Zoetermeerse werkwijze zijn opgenomen. “De coöperatieve gedachte is de basis. Die moet je willen uitvoeren in een samenwerkingsconstruct. De gemeente vanuit zorgplicht voor zijn inwoners en het onderwijs vanuit het streven naar de meest duurzame gebouwen voor de kinderen waaraan zij onderwijs geven.”

Roel van Leerdam

De Spendanalyse: "Met één klik al uw uitgaven en financieel potentieel overzichtelijk in beeld"

De NIC Spendanalyse biedt u een simpele en krachtige online tool om te komen tot gegarandeerd efficiënter en effectiever inkopen. Bovendien zijn de resultaten makkelijk met collega's en andere afdelingen te delen om zo meer draagkracht te creëren.

Direct voordeel door:

- Online inzicht in uitgaven, uitgesplits naar productgroep, leverancier en locatie
- Concrete financiële- en inkoopoptimalisatie mogelijk
- Zicht op juridische rechtmatigheid
- Benchmark met vergelijkbare organisaties in het onderwijs
- Zelf aan de slag met nadere analyses

"Duidelijk overzicht, veel tijdswinst en direct acties tot optimalisatie"
aldus, Rike Schelfaut, Stichting Prodas

3 uur gratis ondersteuning?

Meer informatie of een demo? Neem contact op via spendanalyse@hetnic.nl
De eerste drie gegadigden krijgen 3 uur gratis ondersteuning.

De NIC Groep: "Wij creëren grip op uw inkoop en financiële processen"

Spendanalyse | Inkoopondersteuning en professionalisering | Inzet van inkoop- en financiële professionals | Bewaken correctheid van facturen | Collectief Inkopen | Contractmanagement | Europees Aanbesteden | Best Value Procurement

AANBESTEDING FOOD & NON-FOOD

Onlangs heeft Het NIC de aanbesteding Food & Non-Food bij Scholengemeenschap De Rooi Pannen afgerond. Bij deze aanbesteding is de levering van Food en Non-Food in de markt gezet via een Europese Aanbesteding middels de openbare procedure. Omdat De Rooi Pannen een unieke organisatie is in 'Aanbestedingsland' en er sprake was van een unieke aanbesteding, is het interessant om de bevindingen en inzichten van deze aanbesteding te delen middels dit artikel.

Europese Aanbesteding Food & Non-Food Scholengemeenschap De Rooi Pannen

Scholengemeenschap De Rooi Pannen staat voor kwalitatief, hoogstaand onderwijs. Met vestigingen in Tilburg, Eindhoven en Breda biedt De Rooi Pannen VMBO- en MBO-opleidingen aan in de sectoren handel, horeca, toerisme/recreatie, vormgeving en marketing/evenementen. De Rooi Pannen is meer dan alleen een school. De school beschikt naast de onderwijsfaciliteiten over meerdere restaurants, hotels en zelfs een winkelcentrum met onder andere een VVV-kantoor, een supermarkt en een drogisterij waarbij de lokale consument voorzien wordt in al zijn behoeften. Omdat De Rooi Pannen sterk gelooft in praktijkgericht onderwijs en ondernemende leerlingen is het vanzelfsprekend dat er bij de winkels, restaurants en hotels veel leerlingen werkzaam zijn. De leerlingen ontvangen de gasten graag in de praktijkfaciliteiten van De Rooi Pannen.

De aanbestedingsprocedure

Voor de hotels en restaurants van De Rooi Pannen is het noodzakelijk dat er een dagelijkse levering is van (verse) producten. Aangezien De Rooi Pannen aanbestedingsplichtig is en de beoogde inkoop van al deze producten boven de door de Europese Unie opgelegde drempelbedragen liggen moeten de leveringen van de producten officieel in de markt gezet worden middels een Europese Aanbesteding. Kwaliteit staat daarbij centraal voor De Rooi Pannen en daarom is gekozen om samen met Het NIC de aanbesteding in de markt te zetten zodat de rechtmatigheid, doelmatigheid en kwaliteit gewaarborgd is. Binnen deze branche is er veel onderscheid tussen verschillende productgroepen en productsoorten, vanzelfsprekend gaat dit gepaard met vele aanbieders. Om deze reden is er in overleg met Het NIC gekozen om deze aanbesteding te verdelen over verschillende percelen. De percelen bestaan uit Food-DKW, AGF, Vlees, Vis en Wijn.

Omdat kwaliteit voorop staat is het belangrijk om de juiste eisen per perceel te stellen aan de inschrijvende partijen. De algemene eisen en specifieke eisen per perceel zorgde voor veel (kwaliteits-) eisen per inschrijving, juist daarom is er gekozen om de gunningscriteria overzichtelijk en efficiënt in te richten.

De gunningscriteria voor kwaliteit waren onderverdeeld over drie criteria: Logistieke oplossingen, Proactief handelen en Didactische mogelijkheden. De inschrijvers kregen de mogelijkheid om op maximaal 6 A4's antwoord te geven op meerdere vragen die verdeeld waren over de eerder genoemde criteria. Qua vragen kunt u denken aan: "Op welke wijze en met welke frequentie kan inschrijver zijn netwerk gebruiken ten behoeve van de door de aanbestedende dienst te organiseren excursies? Of bijvoorbeeld: Op welke wijze biedt inschrijver de gelegenheid om rondleidingen te geven in zijn bedrijf?"

Kwaliteit staat voorop

Met de focus op kwaliteit en hoogstaand onderwijs, is het van belang dat er kwalitatief hoog gescoord wordt door de inschrijvers. Aan de voorkant van de aanbesteding vond er een strenge selectie aan de poort plaats door de eerder beschreven strenge (kwaliteits-) eisen. De kwaliteitswaarborging voor de overgebleven inschrijvers is bewerkstelligd door te kiezen voor een kwaliteitsdrempel van 70%. Dit houdt in dat inschrijvingen die lager scoorde dan 70% op kwaliteit, werden uitgesloten van een eventuele gunningvergelijking op prijs en kwaliteit. Dit zorgde uiteindelijk voor een gezonde combinatie tussen hoge kwaliteit én een goede prijs voor de aanbestedende dienst.

Het Resultaat

Na een grondige beoordeling op de inschrijvingen is er per perceel gegund aan primaire en secundaire leveranciers en hebben de eerste leveringen plaatsgevonden. Uiteindelijk kan er gesproken worden van een win-win-win situatie voor De Rooi Pannen; De school kreeg de beste kwaliteit, de beste prijs én werd in het proces volledig ontzorgd door Het NIC.

Dit artikel wordt u aangeboden door Het NIC.

Kijk voor informatie op www.hetnic.nl of neem contact op met Arnold Looijen (arnold.looijen@hetnic.nl) via 088 - 456 34 56.

Schoolgebouwen worden steeds ouder waardoor de druk op de exploitatie toeneemt. Een verdere professionalisering in de bedrijfsvoering is dan ook noodzakelijk om grip te houden op kosten en kwaliteit van schoolgebouwen.

MVGM helpt scholen met vastgoedsturing Grip op onderwijsvastgoed

“Een schoolgebouw is als een jas, die moet lekker zitten en ondersteuning bieden bij de dingen die je doet.” Aan het woord is Evert-Jan Burggraaf, adviseur onderwijshuisvesting bij MVGM. De vastgoeddienstverlener heeft als doel om scholen verder te helpen met hun huisvesting. “Onze opgave is om scholen te helpen de leeromgeving te verbeteren binnen de wettelijke en financiële kaders die er zijn.”

MVGM heeft als grote vastgoeddienstverlener een jarenlange staat van dienst. Van oudsher is het bedrijf gespecialiseerd in vastgoed voor de woning, winkel- en kantorensector, maar sinds anderhalf jaar bedienen ze ook het onderwijs. “We zien heel veel veranderen in de markt”, vertelt Hans Landwaart, directeur MVGM Onderwijshuisvesting. “Wij denken dat we met onze expertise voor de onderwijssector, waar ook veel veranderingen zijn op het gebied van de bekostiging van het vastgoed, goede diensten kunnen verlenen. We ontwikkelen ons product verder voor het onderwijs en maken onze diensten tailormade voor de scholen. Zo willen we in samenwerking met het onderwijs het beste van twee werelden bij elkaar brengen.”

Evert-Jan Burggraaf: ‘Wij weten hoe je een gebouw zo moet maken, dat het past bij de gebruiker’

Scholen worden ouder

Nederland telt ongeveer 9000 onderwijsgebouwen en die scholen worden alleen maar ouder, stelt Burggraaf. De gemiddelde leeftijd van een school wordt geschat op 38 jaar tot 45 jaar. “Per jaar worden er ongeveer 120 nieuwe scholen gebouwd. De gemiddelde leeftijd gaat dus alleen maar oplopen. De uitdaging ligt de komende jaren vooral in de bestaande bouw en niet in nieuwbouw. In de bestaande gebouwen moeten we optimaliseren, want dat zijn de gebouwen die uiteindelijk echt geld kosten.”

De gebouwen die er nu staan hebben de nodige aandacht nodig. Het binnenklimaat

Hans Landwaart en Evert-Jan Burggraaf (rechts).

maat is vaak slecht, er is achterstallig onderhoud en als complicerende factor is de materiële onderhoudsvergoeding niet toereikend. “Daar zit vooral de pijn”, denkt Burggraaf. “Dat kun je oplossen met nieuwbouw, maar daarvoor is niet genoeg geld, dus ligt de oplossing binnen bestaande gebouwen. Kortom, we moeten gebouwen optimaliseren. Daarbij komt de laatste tijd met name ook aandacht voor de zachte kanten

van het gebouw, de beleving binnen de school wordt steeds belangrijker. En daar is nog een slag te maken binnen veel schoolgebouwen.”

Landwaart: “Veel gebouwen zijn neergezet in een tijd dat het onderwijs er nog heel anders uitzag. Als je nu ziet met welke snelheid de digitalisering in het onderwijs zijn intrede doet en wat dat vraagt voor de wijze van lesgeven en voor het faciliteren van dergelijke nieuwe onderwijsoplossingen. Er is echt een enorme veranderingsslag op komst. Dat heeft grote invloed op hoe een schoolgebouw ingericht is. Het is belangrijk om je daar bewust van te zijn en je toekomstvisie daarop aan te laten sluiten.”

Grip op vastgoed

Onderwijsinstellingen worstelen volgens Burggraaf nog regelmatig met sturing en grip op hun vastgoed. “Het geld aan de juiste dingen worden uitgeven. Dat is een bredere sturing dan gangbaar binnen de onderwijsmarkt. Daar hebben we binnen MVGM een model voor ontwikkeld en een kader voor geschetst. Op deze manier kunnen we scholen helpen hun vastgoed op orde te brengen en te houden. Belangrijk, want de materiële instandhoudingsvergoeding is in veel gevallen niet toereikend.”

Het maken van heldere keuzes en het boven water halen van de juiste stuurinformatie is van groot belang bij vastgoedsturing. “Het is belangrijk om de doelstellingen uit de organisatie helder te krijgen. Waar willen we heen met ons vastgoed? Dan kunnen we samen met die organisatie naar die doelen toewerken. Wij merken binnen het onderwijs dat juist dat stukje strategieontwikkeling op het vastgoed verbeterd kan worden. Om daar verder aan te werken zul je heldere doelen moeten stellen. Zorgen dat het schoolgebouw het onderwijsproces echt ondersteunt en dat het maximaal aansluit bij de onderwijsvisie. Wij kunnen onderwijsorganisaties helpen om die kennis in te brengen en de bedrijfsvoering te optimaliseren.”

Samenwerking

Scholen gaan samen met MVGM in een soort partnership het traject in. “We moeten het echt samen doen”, stelt Burggraaf. “We gaan in eerste instantie met het schoolbestuur praten. Wat gebeurt er allemaal? Wat leeft er in de organisatie, wat is de onderwijsvisie en hoe gaan ze om met hun schoolgebouwen? Op basis daarvan kunnen we bepalen hoe en waar optimalisatie mogelijk is. De kaders moeten van tevoren duidelijk zijn. Landwaart: “We staan niet klaar met een van tevoren vastgesteld dienstenpakket dat alle problemen oplost. Het begint echt met vragen stellen en bewustwording creëren. Daarna kunnen we daar een plan van aanpak onder plakken en kunnen we met de uitvoering beginnen.”

“Vastgoed is geen doel op zich, het is een middel om je doel te bereiken”, stelt Landwaart. “Het gaat uiteindelijk om het realiseren van de optimale leeromgeving voor het kind en hoe meer geld er in stenen gaat zitten, hoe minder geld er overblijft voor het onderwijs zelf. Vandaar dat we vanuit een gedachte van efficiency

Hans Landwaart: ‘Het gaat uiteindelijk om het realiseren van de optimale leeromgeving voor het kind’

het kernproces rond het vastgoed willen faciliteren. Daar ligt onze focus. Het is voor onderwijsinstellingen heel belangrijk om de onderwijsvisie te vertalen naar kwaliteitscriteria voor je gebouw, dan weet je ook waar je moet gaan meten.”

Met en weten

Binnen onderwijsinstellingen is er in veel gevallen te weinig stuurinformatie en de informatie die er wel is ligt vaak te versnipperd binnen een organisatie. “Ook is de informatie in veel gevallen nog niet omgezet naar stuurinformatie. Die slag moeten veel onderwijsinstellingen nog maken. Wat voor doelstellingen hebben we? Welke parameters hangen daaraan? En hoe kunnen we dat met de juiste informatie inzichtelijk maken? Daar is nu nog vaak een gebrek aan. De meerjaren onderhoudsplanning is in veel gevallen de enige stuurinformatie die echt algemeen bekend is binnen scholen en waarop wordt gestuurd.”

Het begint volgens Burggraaf echter met het opstellen van de doelstellingen. “Zonder doelstellingen heb je geen reden om deze informatie te genereren.” Landwaart: “Of je gaat verkeerde dingen meten. Je moet je visie echt vastleggen

in kwaliteitskaders, dan weet je waar je op moet meten en of je op de goede weg bent.”

Stip op de horizon

Onderwijs wordt sterk gestuurd door demografische ontwikkelingen en die zijn volgens Burggraaf redelijk te voorspellen. “Maar aan die gegevens heb je niet zo veel als je geen stip op de horizon zet. Waar wil je heen? Daar draait het om. Zonder die stip aan de horizon ga je nooit optimaliseren. Je hebt dan geen lantermijnvisie die de investeringen rechtvaardigt. Wij zeggen: de sturing voor investeringen in vastgoed zijn je parameters op het gebied van duurzaamheid, comfort en beleving. Dan ben je echt bezig met gebruikerstevredenheid. De sturing maakt dat je de zachte en de harde factoren van je onderhoudsplanning samenbrengt. De techniek is dan niet meer leidend.”

Politiek

“Gemeenten blijven een belangrijke partij als het om onderwijsgebouwen gaat”, stelt Burggraaf. “Het is hierbij belangrijk dat een schoolbestuur echt de samenwerking zoekt met een gemeente. Wij

helpen scholen hierbij. We komen uit de exploitatiekant, we weten wat daar nodig is om sturing te geven. Wij helpen scholen om een visie op de onderwijsgebouwen te ontwikkelen. Van daaruit helpen we ook het gesprek aan te gaan met de stakeholders, waaronder de gemeente.”

Een pasklaar antwoord op de uitdagingen in het onderwijs die voor ons liggen is er volgens Burggraaf en Landwaart niet. “Wij gaan niet bepalen hoe scholen onderwijs moeten geven”, zegt Burggraaf. “Bepaald niet. Maar wat we wel doen is de juiste vragen stellen zodat de visie over het onderwijs wordt vertaald naar het vastgoed. Wij weten niet hoe je onderwijs vorm moet geven, maar wij weten wel hoe je een gebouw zo moet maken, dat het past bij de gebruiker. En hoe je dat in een bestaand gebouw in een lopende exploitatie handen en voeten kunt geven. Zo kun je stappen maken om tot een optimaal schoolgebouw te komen.”

Dit artikel wordt u aangeboden door MVGM.

Kijk voor informatie op www.mvgm.nl of neem contact op met Evert-Jan Burggraaf (ej.burggraaf@mvgm.nl) via 088-4324322

4de Kennisdag ‘Grip op kwaliteit’

Op dinsdag 29 november presenteert Ruimte-OK de nieuwste trends en ontwikkelingen op het gebied van scholenbouw tijdens haar jaarlijkse Kennisdag ‘Grip op Kwaliteit’.

Samen met de gemeente Rotterdam wordt de organisatie ter hand genomen. Rotterdam is immers de onderwijsstad voor de periode 2016-2017. Wethouder Hugo de Jonge onderkent de behoefte die in het onderwijzend Nederland leeft. De bouwopgave voor onderwijs en kinderopvang staat volop in de belangstelling. Schoolbesturen en gemeenten vragen niet alleen om gezonde, duurzame gebouwen, maar ook toekomstgericht en vooral betaalbaar. Hoe ziet het onderwijs er in de toekomst uit? Hoe ver gaat de samenwerking tussen basisonderwijs en kinderopvang? Hoe anticipeer je daar op en wat zijn daarbij de nieuwste trends en ontwikkelingen?

Interactief programma

Wethouder Hugo de Jonge zal in zijn welkomstwoord de aanwezigen welkom heten. Prins Carlos de Bourbon Parma, aanjager van duurzaamheid, verzorgt de aftrap van het programma. Daarin staat het uitwisselen van praktijkervaringen door ervaringsdeskundigen centraal.

Deelnemers uit het primair en voortgezet onderwijs, de kinderopvang en gemeenten kunnen deelnemen aan meerdere kennisrondes, die appelleren aan de vraagstukken waarmee de beslissers in het onderwijs zich dagelijks geconfronteerd zien. Zo wordt er volgens de organisatie aandacht besteed aan:

- energieneutraal ontwerpen als het de nieuwbouw betreft maar ook de renovatieopgave krijgt veel aandacht;
- Het Kwaliteitskader Huisvesting voor PO en VO;
- Green Deal Scholen, financieringsvormen;
- integraal aanbesteden en meer.

De Kennisdag wordt gehouden op dinsdag 29 november a.s. in de VO-school De Passie, Ulaanbaatarplein 6 in Rotterdam. Green Deal Scholen is partner en mede-organisator.

Het volledige programma en informatie vindt u op www.ruimte-ok.nl.

Gezien & Gelezen

Leuk filmpje over leerstijlen en stoelen

Uit onderzoek blijkt dat sommige leerlingen beter leren met hun oren en ander met hun ogen, handen of lichaam. De A. Bekemaschool in Amsterdam speelt hierop in. Een filmpje laat goed zien wat dat betekent voor de leerlingen, de docenten en hoe het in zijn werk gaat. Leuk detail; aanleiding voor de nieuwe lesmethode was de aanschaf van nieuwe stoelen. Leerlingen moeten veel zitten en luisteren, maar deze manier van leren past maar bij een klein deel van de leerlingen.

De school heeft zelf een test ontworpen om te bepalen welke leerstijl een leerling heeft en wat het nodig heeft om goed te leren. Op de website van de A. Bekemaschool wordt dieper ingegaan op de leerstijlen en de visie van de school. Daaruit komt duidelijk naar voren dat de school niet bang is verschil te maken.

You tube; zoekterm
Basisschool speelt in op leerstijl

Making School

Tijdens de Dutch Design Week (22 t/m 30 oktober 2016, Eindhoven) was de expositie Making School te zien, waarin het toekomstig beroepsonderwijs werd verkend. Er werden beelden getoond waaronder de school als digitale workshop, warenhuis, fabriek, incubator voor start-ups, reizende werkplaats, terminal of samenwerkingsverband met het HBO voor de uitvoering van projecten. Maar er was meer, bijvoorbeeld ideeën over de doorgaande leerlijn voor

creatief vakmanschap, ruimtelijke strategieën, Hack the Brain, the New School Collective, tafels en stoelen.

Diverse team waren met ondersteuning van het Stimuleringsfonds voor de creatieve Industrie aan de slag gegaan. Voor wie het gemist heeft: de resultaten zijn op de website van het Stimuleringsfonds nog te zien en te lezen.

www.stimuleringsfonds.nl

Boos over discriminatie

Floor wordt niet toegelaten op een christelijke school. Ze is bereid om aan alle gedagcodes van de school te voldoen, maar wordt niet toegelaten vanwege haar identiteit. Floor vindt dat discriminatie. Samen met Tim Hofman bezoekt ze de school (in aflevering 12) en praat ook met leden van de Tweede Kamer (in aflevering 13). De Grondwet en de onderwijswetgeving sluiten niet op elkaar aan. Diverse kamerleden zijn het met haar eens dat een afwijzing op basis van identiteit

(geloof) niet past bij een door de overheid gefinancierde instelling.

Populair programma

Boos is een bij jongeren zeer populair programma met zo'n 400.000 weergave per aflevering. Hofman maakte diverse andere filmpjes over het onderwijs, onder andere over meiden die boos waren omdat ze in doorschijnende shirts moesten gymen en de regenboogvlag op het dak van de school.

You tube; zoekterm
Boos

Meedoen?

Heeft u ook iets gezien of gelezen en wilt u uw bevindingen delen, dan horen wij het graag. Dat kan van alles zijn; een onderzoek, een boek of een filmpje op You Tube. Ook als u zelf iets gemaakt of uitgebracht heeft wat het delen waard is, horen we het graag.

Meer ruimte voor nieuwe scholen nodig

Het kabinet wil met de wet 'Meer ruimte voor nieuwe scholen' het stichten van nieuwe PO en VO scholen makkelijker maken. De wet biedt een mooi startpunt, maar voor echte vernieuwing is meer nodig.

door Hans Hoes, LVO

Als de wet doorgaat vervalt de geloofs- of levensovertuiging als criterium om een school te starten. En er komt een nieuwe procedure om te waarborgen dat de school aansluit bij de wensen van de samenleving en de gewenste kwaliteit. Maar de hoge stichtingsnorm (op termijn 200 leerlingen) blijft in stand, net als diverse andere regels die de ruimte voor vernieuwing inperken. Dat is ook de mening van Marjolein Ploegman, initiatiefnemer en tot begin 2016 bestuurder van "De School" in Zandvoort, waar momenteel zo'n 100 leerlingen les krijgen en net zoveel op de wachtlijst staan.

Ruime openingstijden

"De School" is een bijzondere school met ruime openingstijden (50 weken/jaar, 5 dagen/week van 8.00 tot 18.00 uur) en flexibele school- en vakantietijden. Daarbinnen wordt maatwerk geleverd. Per leerling is in principe meer onderwijstijd beschikbaar; van 940 tot 2500 uur/jaar. Ouders, kind en leerkracht stellen samen een leerplan op en thematisch onderwijs verrijkt het aanbod en de onderlinge binding. De School biedt een oplossing voor allerlei ongewenste 'bijwerkingen' van het huidige systeem en kan snel inspelen op wensen als gezond leven, meer techniek en 21st century skills.

Organisatie opgerekt

Om dat mogelijk te maken heeft "De School" de klassieke schoolorganisatie als het ware opgerekt en de bestaande

tijd en middelen samengevoegd in één begroting en in één organisatie. Het is school en buitenschoolse opvang in één en moet voldoen aan de eisen uit twee wetten; de WPO en de WKO. Zo is voor de Buitenschoolse Opvang (BSO) de groepsomvang maximaal 1 op 10. Voor het onderwijs is er geen norm, maar in de praktijk is die vaak 1 op 25 tot 30. Dit heeft als gevolg dat de personele bezetting 's middags groter is dan 's morgens. Voor leerlingen betekent dit dat zij hun schooltijden kunnen afstemmen op het momenten dat er intensieve begeleiding is.

Onnodige fusie

Er is in Zandvoort veel belangstelling voor "De School", maar door gebrek aan geschikte huisvesting blijft de wachtlijst zo groot als die is. De eis dat een startende school op termijn 200 leerlingen moet tellen (de stichtingsnorm) is een enorme drempel. En ook de mogelijkheid die de wet biedt om eerder en sneller scholen te kunnen sluiten nodigt gemeenten niet uit om in huisvesting te investeren. Door fusie met de Stichting Lucas Scholen in 2013 is het voortbestaan van "De School" verzekerd, maar het is merkwaardig om enkel vanwege het aantal leerlingen te moeten fuseren als kwaliteit en financiën op orde zijn.

Meer knelpunten

Innovatie vindt vaak plaats buiten bestaande kaders. Dat is voor veel nieuwe

scholen de drijfveer. Juist zij krijgen te maken met veel knelpunten. Jaarrond open scholen hebben bijvoorbeeld problemen met het vergoed krijgen van zieke leerkrachten tijdens vakanties (Vervangingsfonds), andere werk- en vakantietijden (CAO) en sportaccommodaties die in de vakanties zijn gesloten (gemeenten). Om dergelijke innovaties mogelijk te maken pleit Marjolein voor een soort 'green card', waarmee het mogelijk wordt een om nieuwe concept 'langs' alle andere onderwijsregels en -organisaties te krijgen.

De geest van artikel 23

Ook hebben nieuwe scholen geld nodig, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van het concept, de belangstellingsmeting of marktonderzoek en voor het opzetten en inregelen van de school. Oorspronkelijk is artikel 23 van de grondwet er op gericht het ouders mogelijk te maken een school naar keuze te kunnen stichten. Het zou jammer zijn als dat gezien de regels straks alleen is voorbehouden aan ouders met kapitaal of bestaande schoolbesturen.

Dit artikel wordt u aangeboden door LVO.

Landelijke Vereniging Onderwijsadviseurs
Telefoon: 030-8201131
www.lvo-onderwijs.nl

Energiewetgeving voor scholen

Volgens de wet zijn eigenaren, (ver)huurders en gebruikers van bestaande gebouwen verplicht om energie te besparen. En dat geldt ook voor scholen en kinderdagverblijven. Lastig wellicht, maar de verplichtingen zijn er niet voor niets: ze dienen ervoor te zorgen dat gebouwen comfortabeler, gezonder en duurzamer worden, dat onnodige energie- en onderhoudskosten worden bespaard, en dat we duurzamer omgaan met onze energiebronnen.

Tekst: RVO.nl, Irma Thijssen

Hieronder volgt een overzicht van de regelingen die voor alle zogenoemde 'bedrijfsgebouwen' in Nederland gelden. Ze vloeien voort uit Europese en Nederlandse wetgeving en afspraken uit het Nationaal Energie Akkoord. Om na te gaan welke verplichtingen voor uw schoolgebouw precies van toepassing zijn, is het handig om de volgende informatie bij de hand te hebben:

- Jaarlijks energieverbruik (kWh en/of m³)
- Gebruiksoppervlakte (m²)
- Bedrijfsomvang (FTE en/of omzet en balanstotaal).

Energie-audit

Grote ondernemingen zijn verplicht elke vier jaar een energie-audit op te stellen, met informatie over energiestromen en het energieverbruikersprofiel. Dit geldt voor ondernemingen met meer dan 250 FTE, of met een jaaromzet van € 50 miljoen of meer EN met een jaarlijks balanstotaal boven de € 43 miljoen. De energie-audit komt voort uit de Europese richtlijn EED (Energy Efficiency Directive). Een energie-audit geeft inzicht in het energieverbruik en besparingsmogelijkheden van een gebouw. Het auditrapport dient naar het bevoegd gezag te worden gestuurd.

De regeling geldt voor een deel van de kinderopvangorganisaties. Scholen hoeven bij het bepalen van het aantal

werknemers en de omzet alleen te kijken naar de werknemers en omzet voor "economische activiteiten". Regulier primair en secundair onderwijs valt daar niet onder, maar nascholing, (avond-) cursussen, trainingen en bedrijfsopleidingen wel. (www.rvo.nl, zoek naar Europese Energie-Efficiency Richtlijn, EED, Energie-audit)

Energielabel

Een energielabel laat de energieprestatie van een gebouw zien. Daarnaast geeft het label suggesties voor energiebesparende maatregelen die specifiek voor uw pand mogelijk zijn. De energielabelverplichting komt voort uit de Europese richtlijn EPBD (Energy Performance Building Directive) en staat omschreven in het BEG (Besluit Energieprestatie Gebouwen). De labelklasse voor het gebouw loopt van A++++ t/m G, dus van weinig naar veel besparingsmogelijkheden. Het energielabel is maximaal 10 jaar geldig.

Specifiek voor scholen geldt dat de juridisch eigenaar (meestal is dat het schoolbestuur) van een schoolgebouw dat na 2008 is opgeleverd een energielabel dient te hebben. Bovendien geldt ook een 'afficheringsplicht': het energielabel moet zichtbaar in het gebouw worden opgehangen. Voor schoolgebouwen die zijn opgeleverd in de periode 1 januari 2008 tot 1 juli 2014 geldt een gelijkwaardigheidsregeling: als zij een EPC-berekening

kunnen tonen, is geen energielabel nodig. Voor schoolgebouwen die vóór 2008 zijn gebouwd, is een energielabel in de meeste gevallen niet verplicht. Een uitzondering hierop zijn gebouwen waar meer dan 250 m² in gebruik is door een publieke overheidsinstelling. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij multifunctionele accommodaties (MFA's). Dan is wel een energielabel verplicht. Ook geldt dan de afficheringsplicht.

De labelplicht geldt niet voor beschermde monumenten, voor tijdelijke gebouwen die maximaal twee jaar worden gebruikt, voor kleine alleenstaande gebouwen van minder dan 50 m², en voor gebouwen die zullen worden gesloopt vanwege onteigening.

Voor scholen die na 2008 zijn opgeleverd geldt bovendien een uitvoeringsverplichting: de aanbevelingen die in het energielabel staan vermeld, moeten binnen 10 jaar zijn uitgevoerd. (www.rvo.nl/frisse-scholen onder Publicaties)

Installatiekeuringen

Om ervoor te zorgen dat verwarmings- en klimaatsystemen optimaal functioneren is er een keuringsplicht. Deze vloeit voort uit de Europese richtlijn EPBD. Regelmatige keuringen en preventief onderhoud van verwarmings- en airco-systemen zijn van belang vanwege veiligheid, ze geven minder storingen en leveren vaak forse besparingen

op de jaarlijkse energiekosten. Dat alles draagt bij aan een comfortabele werk- en leeromgeving. (www.rvo.nl/installatiekeuringen)

Activiteitenbesluit

In de Wet Milieubeheer, artikel 2.15, het Activiteitenbesluit milieubeheer, is de energiebesparingsverplichting voor bedrijven en instellingen beschreven. Bij een jaarlijks energieverbruik van meer dan 50.000 kWh en/of 25.000 m³, is het verplicht alle energiebesparende maatregelen te treffen met een terugverdientijd tot vijf jaar. Deze maatregelen zijn zowel gebouw- als installatiegebonden. Een terugverdientijd is mede afhankelijk van de energieprijzen. Om onnodige discussies te vermijden, zijn in december 2015 zogenaamde Erkende Maatregelenlijsten samengesteld. Ook voor Onderwijsgebouwen bestaat zo'n Erkende Maatregelenlijst met 15 maatregelen. (www.rvo.nl/frissescholen onder Tools; www.infomil.nl, zoek naar Activiteitenbesluit)

Energielabel voor ventilatiesystemen

Vanaf 1 januari 2016 is de Europese verordening EU 1253/2014 voor ventilatieproducten van kracht, de zogenaamde Ecodesign Richtlijn. Net als wasmachines, diepvriezen, CV-ketels, warmtepompen en andere elektrische apparaten moeten bepaalde ventilatiesystemen een energielabel hebben en dienen ze aan minimale eisen te voldoen ten aanzien van de energiezuinigheid. In de praktijk betekent dit voor scholen dat decentrale ventilatiesystemen met een ventilatiecapaciteit tot 1000 m³/uur en die zijn verkocht na 1 januari 2016 een energielabel moeten hebben.

Tip: meenemen in onderhoudscontract

Voor schoolbesturen is er dus werk aan de winkel! En daarbij is het combineren van energiemaatregelen met binnenmilieumaatregelen en met regulier onderhoud handig. Veel energiebesparende maatregelen verdienen zichzelf in enkele jaren weer terug. Zo maken ze dure maatregelen voor verbetering van het binnenmilieu, zoals de aanschaf van een ventilatiesysteem, in veel gevallen financieel haalbaar. De maatregelen kunnen worden meegenomen in de meerjaren

onderhoudsplanung.

Wordt het onderhoud uitbesteed aan een extern onderhoudsbureau, dan kan expertise van het onderhoudsbureau worden benut, en kunnen de wettelijke verplichtingen in het onderhoudscontract worden opgenomen. Bijvoorbeeld in de vorm van een energieprestatiecontract, waarbij beheer, onderhoud en energiemaatregelen in één contract zijn samengenomen, en waar garanties in zijn vastgelegd voor de energieprestatie en de kwaliteit van het binnenmilieu.

Subsidie

- Voor schoolbesturen die aan de slag willen, is sinds oktober 2016 de subsidieregeling Green Deal Scholen Advies van kracht. Schoolbesturen kunnen extern advies inhuren voor verduurzaming van hun schoolgebouwen. De subsidie bedraagt 50% van de advieskosten tot een maximum van € 3.500. Aanmelden kan via www.rvo.nl/gds.
- Voor het opwekken van duurzame energie kunnen schoolbesturen en kinderopvangorganisaties gebruik maken van de Investeringssubsidie Duurzame Energie (ISDE) of de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+).
- In specifieke gevallen (wanneer het eigendom van installaties bij derden ligt, bijvoorbeeld een ESCO) kan gebruik worden gemaakt van de fiscale regelingen EIA (Energie-investeringsaftrek) en MIA (Milieu-investeringsaftrek).

Meer informatie en Tools

- Tools voor scholen (zoals Energielabel factsheet, Frisse Scholen Toets, Lijst Verduurzamingsmaatregelen, Leidraad Verduurzamen Basisscholen, Leidraad uitbesteden Energie- en Binnenmilieu Advies) vindt u op www.rvo.nl/frisse-scholen en op de website www.green-dealscholen.nl.
- De helpdesk van de Green Deal Scholen helpt schoolbesturen en schoolleiders op weg bij het kiezen van een passende aanpak.
- Najaar 2016 wordt een Kompas Energiewetgeving voor Onderwijsgebouwen gepubliceerd op de website www.platformduurzamehuisvesting.nl.

Dit artikel wordt u aangeboden door RVO.nl

Voor meer informatie en tools:
www.rvo.nl/frissescholen
www.green-dealscholen.nl
GreenDeal Scholen Helpdesk: 085 - 30 32 602

Makelpunten.nl

Afgelopen jaren zijn in Nederland ruim twintig lokale Makelpunten opgericht die bemiddelen in de vraag naar en het aanbod van ruimte. Er zijn Makelpunten in Almere, Amersfoort, Apeldoorn, Baarn, Breda, Den Haag, Doetinchem en diverse andere gemeenten.

Meerwaarde voor scholen

Ook scholen kunnen ruimte aanbieden om deze beter te benutten, extra inkomsten te verwerven en/of zich te verbinden aan initiatieven die voor de school van meerwaarde kunnen zijn. Basisschool De Uitkijk in Baarn heeft er ervaring mee. Linda de Wagt vertelde eerder aan Schoolfacilities dat het openstellen van de school niet alleen de bezetting verbetert, maar ook het onderwijs verrijkt.

Tegenprestatie

Verhuur of medegebruik kan plaatsvinden op tijdelijke, periodieke of permanente basis. Zo kunnen scholen een spil in de buurt worden en plek bieden aan allerlei buurt-, onderwijs- en culturele activiteiten. Ruimtes kunnen worden gebruikt tegen betaling, maar er kunnen ook afspraken worden gemaakt over tegenprestaties, bijvoorbeeld het verzorgen van een muziek- of tekenles.

Delen is leuker

De Makelpunten van het eerste uur zijn volwassen geworden en laten zien hoe het werkt. Zo was het Utrechtse Makelpunt oorspronkelijk bedoeld om de beschikbare ruimte in de stad beter te benutten. In de loop van de jaren is de doelstelling verbreed tot het faciliteren in zogenaamde 'warme matches'. Door het Makelpunt wordt actief gezocht naar matches met meerwaarde voor de ruimtevrager, de ruimtebieder en de stad als geheel. En met succes. Het Utrechtse Makelpunt opereert tegenwoordig onder het motto 'Maak de stad leuker door haar te delen'. Steeds meer mensen weten het Makelpunt te vinden.

Nieuwe website

Om de vindbaarheid van de Makelpunten nog verder te vergroten zijn de lokale Makelpunten vanaf december 2016 ook te vinden op een landelijke overzichtssite. Handig voor partijen van buiten de gemeente die een plek zoeken en de dynamiek van de lokale samenleving kunnen versterken.

Makelpunten.nl

Beroep & Branche

Onderwijshuisvesting in beweging

Veel gemeenten denken dat na de overheveling van het buitenonderhoud de taken op het gebied van de onderwijshuisvesting langzaam maar zeker ophouden te bestaan. Zelfs aanvragen voor vervangende bouw worden in sommige gevallen niet meer gehonoreerd omdat ervan wordt uitgegaan dat schoolbesturen door onderhoud het schoolgebouw zelf nog in stand kunnen houden.

Geen automatisme

Daar zit wel iets in maar hoeft enige nuancering. Het is geen automatisme dat een school na veertig jaar vervangen wordt. Doordat gemeenten voor 2015 de keuze hadden tussen vervangende bouw en renovatie kreeg vervangende bouw vaak de voorkeur. Dat werd ook wel in de hand gewerkt door de kwaliteit van onderwijsgebouwen uit de jaren zestig en zeventig.

Nu het buitenonderhoud geen zorgtaak van de gemeente meer is, kan die keuze tussen vervangende bouw en buitenonderhoud niet meer worden gemaakt en zijn de middelen die de gemeente anders zou inzetten voor onderhoud niet meer voor handen. Daarom is de LVO van mening dat renovatie een zaak van het schoolbestuur is. Die krijgt daar immers nu ook de vergoeding voor.

Méér dan onderhoud

Gelijktijdig erkent de LVO dat als gevolg van renovatie de gemeentelijke investering voor vervangende bouw wordt uitgesteld. Dat betekent dat gemeenten niet afwijzend zouden moeten staan tegenover het meedenken over renovatie en ook niet aan het meebetalen aan investeringen op dat gebied. De belangrijkste voorwaarden zijn dat het moet gaan om renovatie dat meer omvat dan alleen het bouwkundige en technische onderhoud en ook noodzakelijk is om te voldoen aan de eisen van het vigerende Bouwbesluit.

In het onderzoek van de Algemene Rekenkamer (ARK) *Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs in de praktijk gecheckt* wordt gepleit voor een gezamenlijke visie op onderwijshuisvesting. De ARK vindt een gezamenlijke visie een belangrijke voorwaarde voor goede samenwerking net als transparantie, betrouwbaarheid en denken vanuit publiek belang.

De tijd is daarvoor rijp. In elk geval lijkt dat bij de VNG en de onderwijskoepels aanwezig te zijn. Maar dat is niet genoeg. Dat zou juist op lokaal moeten plaatsvinden. En daar wringt het soms. Gemeenten denken dat de onderwijshuisvestingstaken zullen verdwijnen. Niets is echter minder waar. In de toekomst hebben de gemeenten de kennis hard nodig.

www.lvo-onderwijs.nl

Ook informatie te delen?

In Schoolfaciliteiten bieden we beroepsgroepen en brancheverenigingen binnen het onderwijs gelegenheid hun nieuws op facilitair en huisvestingsgebied te delen. Met als doel de lezers te informeren over wat er in de verschillende sectoren speelt. Bouwstenen en Schoolfaciliteiten werken graag samen met alle netwerken in en rond het onderwijs. Indien gewenst kunnen we ook nieuwe netwerken faciliteren.

Wilt u ook aan deze rubriek meewerken dan kunt u contact opnemen met Schoolfaciliteiten op telefoonnummer 033 - 258 4337 of stuur een mail aan redactie@schoolfaciliteiten.nl

Deze maanden staan bij de PO-Raad in het teken van de onderwijsbegroting, onderwijsplannen en verkiezingsprogramma's.

Gezonde en duurzame scholen

Onderzoek wijst uit dat leerlingen en leraren beter presteren in een schoolgebouw met een goed binnenklimaat. Mede daarom heeft de overheid de afgelopen maand een subsidie beschikbaar gesteld.

Subsidie beschikbaar

Schoolbesturen kunnen hiermee extern advies inhuren voor het verduurzamen van hun schoolgebouwen. De subsidie, die onderdeel is van de Green Deal Scholen, bedraagt 50 procent van de advieskosten, tot een maximum van € 3.500,- Hiervan kunnen 150 schoolbesturen gebruikmaken. Meer informatie: Gertjan van Midden.

www.poraad.nl

Al geruime tijd loopt er tussen scholen en gemeenten een discussie over de vraag wie de kosten voor de renovatie van schoolgebouwen moet betalen. De wet biedt hierover geen duidelijkheid en duidelijkheid is wel gewenst want veel scholen in Nederland zijn verouderd en toe aan een opfrisbeurt.

Renovatie oude scholen

Gezien het afnemend aantal leerlingen en de enorme overmaat in het maatschappelijk vastgoed is nieuwbouw niet altijd de beste oplossing. Een school kan vaak heel lang mee. Wel is het gewenst bij tijd en wijlen wat functionele aanpassing te verrichten, onderdelen te vervangen en de boel wat op te frissen. Net als bij u thuis. Maar wie gaat dat betalen?

Gezamenlijk voorstel

PO-Raad, VO-Raad en VNG zijn met elkaar in gesprek gegaan hoe dit vraagstuk op te lossen en hebben een gezamenlijk voorstel gedaan aan het Ministerie van OCW. Dit voorstel gaat ook over de status van het Integraal Huisvestingsplan en het investeringsverbod. Tijdens de najaarsbijeenkomst van Bouwstenen voor Sociaal op 1 december 2016 in Veenendaal zullen zij het voorstel toelichten.

www.agendamaatschappelijkvastgoed.nl

Van topdroom naar daad

Op zaterdag 8 oktober 2016 vond de eerste Nationale Schoolleiders Top plaats, speciaal voor het primair onderwijs. Op deze bijeenkomst, georganiseerd door het Ministerie van OCW, AVS, de PO-Raad, het nieuwe Schoolleidersregister en NL2025 waren honderden schoolleiders aanwezig. Ook premier Rutte en staatssecretaris Dekker waren er bij.

Belangrijke boodschap

De bijeenkomst was strak geregisseerd en de boodschap duidelijk. Het basis-onderwijs is aan vernieuwing toe: van dromen (delen), naar wat je zelf kunt doen, beter verbonden met de samenleving en op een hoger niveau. Ter plekke werd een magazine gemaakt met de verhalen, foto's en video's. Deelnemers kregen hem in hun mailbox maar u kunt hem ook op het web vinden. Op 10 december is de Schoolleiders Top voor het VO.

www.nationaleschoolleiderstop.nl

Bij Bouwstenen voor Sociaal wordt hard gewerkt aan de Najaarsbijeenkomst op 1 december 2016 en de programmering voor volgend jaar.

Maatschappelijke kosten en baten

De maatschappelijke kosten-baten afweging loopt als rode draad door het programma van de Najaarsbijeenkomst. Kees Vendrik, collegelid van de Algemene Rekenkamer, en Harry te Riele, één van de grondleggers van het transitiedenken in Nederland, zullen hier ieder vanuit hun eigen visie op ingaan.

Strategische en praktische sessies

Deelnemers kunnen kiezen uit een ruim palet aan sessies.

- De meer strategische en beleidsmatige sessies zijn vooral relevant voor schoolbesturen en gemeenten. Ze gaan over de wijze waarop onderwijsvoorzieningen vanuit de sectorale regelgeving worden aangestuurd en hoe daarmee om te gaan bij bijvoorbeeld de spreiding van voorzieningen en de samenwerking in MFA's.
- De meer praktische sessies gaan o.a. over de informatievoorziening rond vastgoed- en facility management, onderhoud en verduurzaming van de gebouwen.

Gezamenlijk feestje

Scholen en gemeenten hebben elkaar hard nodig voor goede onderwijshuisvesting. Daarom is de Najaarsbijeenkomst ook een gezamenlijk feestje en presenteren we aan het eind van de dag de samenwerkingsagenda voor volgend jaar en de wijze waarop we dat samen met u praktisch willen uitwerken.

Regionale bijeenkomsten

Begin 2017 organiseren we vier regionale bijeenkomsten waar scholen en gemeenten aan de hand van de quick scan kunnen nagaan waar ze staan wat betreft hun vastgoedmanagement en wat de volgende stap zou kunnen zijn. Data zijn:

- 13 januari 2017 in Zwolle
- 27 januari 2017 in Eindhoven
- 3 februari 2017 in Haarlem
- 10 februari 2017 in Bergen op Zoom

De bijeenkomsten zijn gratis. Meer informatie volgt maar de data kunnen vast in de agenda.

www.bouwstenen.nl

www.agendamaatschappelijkvastgoed.nl

Ernstige incidenten komen in scholen in Nederland bijna nooit voor. Maar als het gebeurt moet je daar als school wel klaar voor zijn, met voldoende opgeleide BHV'ers. De verplichte jaarlijkse opfriscursus volstaat niet, zegt instructeur Ruud Verbruggen. "Je merkt dat kennis vrij snel wegzakt, omdat er maar weinig praktijkervaring wordt opgedaan, terwijl er wel een grote verscheidenheid is aan mogelijke risico's."

Schijnveiligheid of Schoolveiligheid?

Schoolveiligheid is meer dan het op een goede manier afhandelen van ongelukken of het ontruimen van het gebouw bij brand of een andere calamiteit. Schoolveiligheid gaat ook over een gezonde werkomgeving (binnenklimaat, inrichting) en sociale veiligheid (pesten, agressie, social media, radicalisering). Schoolveiligheid gaat dus veel verder dan wat er wordt behandeld in de meeste standaard BHV-cursussen. "Van de meer dan 250 officieel gekwalificeerde risico's in scholen komen er slechts 3 aan bod in een 'gewone' BHV-opleiding. Zo'n cursus sluit dus totaal niet aan bij de specifieke risico's in het onderwijs."

Cijfers liegen niet

Uit de statistieken blijkt dat er inderdaad veel dingen voor verbetering vatbaar zijn. TNO heeft uitgezocht dat 1.500 van de 130.000 leerlingen in Den Haag ziek zijn door het slechte binnenklimaat. 150 docenten voelen zich dagelijks onwel door bedompte lucht. De onderwijsinspectie ziet psychosociale arbeidsbelasting als het belangrijkste risico in het PO en VO. En de inspectie ziet agressie en geweld als primaire oorzaken van verzuim en arbeidsongeschiktheid. VeiligheidNL bracht eind mei 2016 naar buiten dat jaarlijks

ruim 16.000 leerlingen tijdens de gymles zo ernstig gewond raken, dat zij daarvoor naar het ziekenhuis moeten.

Dat zijn schokkende cijfers, maar het wordt nog erger. Want uit onderzoek van het Rode Kruis blijkt dat, wanneer er een ongeluk gebeurt of als iemand onwel wordt, 95% van de omstanders niets doet. Zelfs driekwart van de BHV'ers of EHBO'ers komt niet in actie als er een beroep op hen wordt gedaan. "Dat verbaast mij niets. Want als je maar één keer per jaar een training krijgt en je moet 10 maanden daarna ineens in actie komen, dan is alle kennis weggezaakt. BHV'ers hebben veel te weinig praktijkervaring."

Schoolhulpverlening (SHV)

Bedrijfs hulpverlening (BHV) is maatwerk. De invulling is afhankelijk van de sector waarin die BHV'ers werken. Een ontruiming vraagt telkens om een andere aanpak. "In een bedrijf heb je doorgaans te maken met valide mensen, die zelf naar buiten kunnen gaan. In de zorg zijn mensen soms immobiel of psychisch in de war. En in scholen vergt het omgaan met kinderen weer een heel andere aanpak. Daar moet je vooraf goed over nadenken,

want als het gebouw in brand staat heb je daar de tijd niet voor." Verbruggen is enthousiast over het initiatief van FiAC en het NISHV om speciale trainingen voor het onderwijs te ontwikkelen. Schoolhulpverleners leren daar eerste hulp verlenen bij incidenten, juist te handelen bij een klein brandje en het schoolgebouw te evacueren als situaties uit de hand lopen. Maar ze leren ook anticiperen op situaties, door preventieve maatregelen te nemen om ongevallen te voorkomen.

SHV-organisatie

Door middel van een helder stappenplan wordt duidelijk waaraan een goede SHV-organisatie moet voldoen. Dat begint met de risico-inventarisatie. Daarin worden de algemene en de specifieke risico's van de onderwijsinstelling in kaart gebracht. Op basis van de risicoscan wordt een plan van aanpak gemaakt om de risico's naar een aanvaardbaar niveau te brengen. Op welke wijze moet worden omgegaan met de resterende risico's is afhankelijk van de situatie ter plekke, de maatgevende factoren.

Maatgevende factoren hebben te maken met het type onderwijs, de grootte en samenstelling van het gebouw, het aantal aanwezige medewerkers en leerlingen, de ligging van het gebouw in de omgeving, de aanrijtijd van de professionele hulpdiensten en de beschikbaarheid van de schoolhulpverleningsorganisatie. In geval van een calamiteit is het ook belangrijk dat er niet wordt getwijfeld. "De juiste focus is cruciaal. Als SHV-organisatie heb je bij een calamiteit maar één opdracht: alle aanwezigen in veiligheid brengen totdat de professionele hulpdiensten er zijn. Bij een brand betekent dat: concentreren op de evacuatie. Dat het gebouw verloren gaat is op dat moment niet belangrijk."

Haken en ogen

Wat het lastig maakt om de Schoolhulpverlening goed in te richten en daarna up-to-date te houden is dat er enorm veel aandachtspunten zijn. Het schoolhulpverleningsplan beschrijft de technische voorzieningen in het gebouw, met name om branden te melden en te blussen,

maar ook de structuur, taken en bevoegdheden van de SHV-organisatie. Er zijn allerlei procedures, die regelmatig geoefend moeten worden, opleidingstrajecten moeten worden georganiseerd, er is een incidentenregistratie nodig, etc.

Minstens even ingewikkeld is het maken van een ontruimingsplan, met procedures voor verschillende situaties, sleutelplannen, de beschikbaarheid van de juiste telefoonnummers, vluchtwegplattengronden, de verdeling van taken en bevoegdheden. Uiteraard moet zo'n ontruimingsplan minimaal één keer per jaar worden geoefend. Ook dat brengt allerlei werkzaamheden met zich mee betreffende de voorbereiding, uitvoering en evaluatie. De grootste bedreiging van een SHV-organisatie is desinteresse. "De hele schoolorganisatie, van directie tot OP en OOP, moet doordrongen zijn van het belang van SHV. De verleiding is groot om de kantjes er af te lopen, het is zo gemakkelijk om een oefening een keertje over te slaan. Daarom is het van belang dat de aandacht voor schoolveiligheid levendig wordt gehouden."

Worst-case scenario

Een goede en ook leuke methode om droog te oefenen en om meteen het minimum benodigde aantal SHV'ers te bepalen is een table-topoefening met alleen de ploegleiders of alleen de SHV'ers. Op een plattegrond van het gebouw worden lego-poppetjes gezet, de SHV'ers. Er wordt uitgegaan van een worst-case scenario, zoals een brand waarbij slachtoffers zijn gevallen. De deelnemers aan de oefening moeten bepalen waar ze de SHV'ers neerzetten. Eentje gaat naar het punt waar de leerlingen zich moeten verzamelen, twee gaan kijken waar het brandt, twee bekommeren zich om de slachtoffers, één moet de brandweer en de ambulance opvangen en een aantal begeleidt de evacuatie. "Dat is een leuke oefening, waarmee je kunt toetsen of iedereen nog op de hoogte is van de procedures en zijn of haar taak bij een incident. Je weet ook meteen of er voldoende SHV'ers in de organisatie beschikbaar zijn."

Op bezoek gaan bij een ander schoolgebouw, bij voorkeur op het moment dat daar een ontruimingsoefening wordt gehouden, is een andere manier om de aandacht voor schoolveiligheid levendig te houden. "Het is heel nuttig om eens bij een ander in de keuken te kijken. Soms kunnen procedures automatisen worden en dat is niet goed. Door eens bij een ander te kijken word je weer scherp. De input van mensen van buitenaf kan bovendien heel waardevol zijn voor de gastschool."

De Schoolhulpverlener als de spil binnen de schoolveiligheid.

SHV steeds meer een begrip in het onderwijs

Iedereen in het onderwijs is wel bekend met het begrip bedrijfshulpverlening (BHV). Een algemene term voor een algemene opleiding. Als 'School in Bedrijf' dekt u veiligheidsrisico's af door BHV-ers te trainen. De veiligheidsrisico's en calamiteiten bij scholen zijn in alle opzichten anders dan die bij productiebedrijven, kantoren of winkels. Je kunt je dan ook afvragen of de 'standaard BHV-opleiding' wel toereikend is. Thema's als: het onwel worden van een docent/leerling, (groeps)agressie en vechtpartijen, sport- en valblessures, huisvredebreuk, communicatie bij calamiteiten, gestructureerd ontruimen of bijvoorbeeld uw specifieke schoolgebouw komen in veel standaardopleidingen niet of nauwelijks aan bod. Maatwerk, speciaal voor het onderwijs, is nodig!

SHV.... meer dan BHV!

FiAC/NISHV heeft binnen kaders van de Arbo-wetgeving een uniek scholingsprogramma ontwikkeld voor Schoolhulpverlening en Veiligheid (SHV). Daarbinnen wordt speciaal rekening gehouden met een grote diversiteit aan risico's en calamiteiten waarmee een school kan worden geconfronteerd. Elke school is immers anders. Leerlingpopulatie, gebouw, buurt en veiligheidsbeleid kunnen per school sterk verschillen. Het is niet meer dan logisch, dat het opleidingsprogramma voor bedrijfs/schoolhulpverleners hiermee rekening houdt.

U maakt de keus

Uitgangspunt voor elk SHV-opleidingstraject vormt de risico-inventarisatie van de school. Zwakke plekken binnen het schoolgebouw, veiligheidsrisico's en calamiteiten waarmee de school kan worden geconfronteerd

staan daarin opgenomen. Het in-company opleidingstraject wordt voor elke school op maat vastgesteld. Dit zorgt ervoor dat uw schoolhulpverleners worden getraind op risico's en calamiteiten die voor uw school daadwerkelijk van belang zijn. Heeft u te maken met agressie, dan kan agressiehantering deel uitmaken van het scholingsprogramma. Bestaat de leerlingpopulatie uit jonge kinderen dan zijn 'Omgaan met paniek bij kinderen' en 'Kinder-EHBO' twee belangrijke onderwerpen.

Maatwerk, speciaal voor uw school, wordt hiermee gerealiseerd!

Aanvullend worden schoolhulpverleners getraind in het preventief en repressief handelen bij een grote verscheidenheid aan schoolveiligheidsrisico's en calamiteiten. Standaard onderwerpen vanuit de 'traditionele BHV-training' zoals levensreddend handelen, brand en ontruiming worden daarbij niet vergeten.

Kwaliteit en flexibiliteit centraal

De SHV-opleidingen voldoen aan alle wettelijke eisen en zijn getoetst door gecertificeerde en SKO geaccrediteerde veiligheidskundigen. Alle BHV en EHBO certificaten, ongeacht van welk opleidingsinstituut, geven toegang tot onze SHV-opleidingen.

Geïnteresseerd?

Wij informeren u graag over de mogelijkheden. Een afspraak bij u op locatie? Laat het ons weten! Referenties zijn op aanvraag beschikbaar.

FiAC / NISHV
tel: 0252-340 413
e-mail: info@fiac.nl
www.nishv.nl

Trainer Ruud Verbruggen: "In een bedrijf heb je doorgaans te maken met valide mensen, die zelf naar buiten kunnen gaan. In de zorg zijn mensen soms immobiel of psychisch in de war. En in scholen vergt het omgaan met kinderen weer een heel andere aanpak. Daar moet je vooraf goed over nadenken, want als het gebouw in brand staat heb je daar de tijd niet voor."

NetPay®

Cashless en contactloos betalen

Xafax NetPay is een cloud betaalsysteem voor het betalen, registreren en beheren van vele faciliteiten in scholen en universiteiten.

Vraag nu het
informatiepakket aan!
072 - 566 74 00
info@xafax.nl

Xafax Netpay de cloud betaaloplossing die ontzorgt

Xafax Nederland | Postbus 107 | 1800 AC Alkmaar | Tel. +31(0)72 - 566 74 00
info@xafax.nl | www.xafax.nl

TWITTER.COM/PROMEREOR

GELD BESPAREN IN HET ONDERWIJS

DOOR SLIM INKOPEN EN AANBESTEDEN MET PRO MEREOR, INKOOPKENNISCENTRUM

Een efficiënte inkoop biedt enorme kansen; er zijn flinke besparingen te realiseren. Pro Mereor is specialist in het begeleiden van (Europese) aanbestedingsprocedures en het realiseren van structurele kostenbesparingen in het onderwijs. Al sinds 1995.

PRO MEREOR BIEDT:

- ✓ Inkoopadvies
- ✓ Begeleiding Europese aanbestedingen
- ✓ Kostenbesparingsprojecten
- ✓ Inkoopworkshops en kennissessies
- ✓ Interim management / werving & selectie
- ✓ Inkoopcollectieven

'Pro Mereor heeft ons ontzorgd en het beoogde resultaat is meer dan behaald. Wij zijn er qua prijs én kwaliteit op vooruit gegaan.'

Europese aanbesteding multifunctionals

INKOOPADVIES EN BEGELEIDING EUROPESE AANBESTEDINGEN

Meubilair, schoonmaakdiensten, ICT, lesmateriaal... Door deze posten op een slimme manier aan te besteden kan structureel geld worden bespaard. Ook biedt Pro Mereor juridische ondersteuning en advisering bij het uitvoeren van een aanbesteding.

INTERIM MANAGEMENT / WERVING & SELECTIE

Pro Mereor bemiddelt bij (tijdelijke) behoefte aan ondersteuning. Zoekt u een inkoopprofessional om uw organisatie te versterken? Neem dan contact met ons op.

INKOOPWORKSHOPS EN KENNISSESSIES

Professionaliseer uw inkoop en breng uw kennis over Europees aanbesteden up-to-date. Speciaal voor bestuurders, directieleden en inkoopers uit het onderwijs organiseren wij diverse workshops en kennissessies over inkoop en Europees aanbesteden.

INKOOPCOLLECTIEVEN ENERGIE VOOR HET ONDERWIJS

Ook u kunt zich aansluiten bij de inkoopcollectieven energie van Pro Mereor. Door gas en elektriciteit gezamenlijk in te kopen kunt u veel geld besparen. Wij ontzorgen u en bedingen tevens een concurrerende prijs.

drs. H.J. (Jos) Plattel
Pro Mereor Inkoopkenniscentrum
Tel.: 026 - 370 14 76
E-mail: info@pro-mereor.nl

Succesvol inkopen en aanbesteden is topsport en kan rekenen op een goed gevulde tribune. Van inkoopprofessionals wordt rendement verwacht. Marktkennis, maatschappelijke verantwoordelijkheid, juridische onderbouwing en inzicht in de kaders waarbinnen inkoopprofessionals dat succes moeten realiseren. In deze artikelenreeks probeert Inkoopkenniscentrum Pro Mereor, de inkoopprofessionals uit het onderwijs bekend te maken met de mogelijkheden en de voordelen.

Bedrijfsvertrouwelijke informatie bij aanbestedingen

Inleiding

Aanbestedende diensten zijn verplicht om afgewezen inschrijvers in kennis te stellen van de relevante redenen voor de afwijzing en van de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving. Inschrijvers bij een aanbestedingsprocedure proberen regelmatig meer inzicht te krijgen in de prijzen en kwaliteitsonderdelen van concurrenten. Voor afgewezen inschrijvers is het lastig om hun argumenten – bijvoorbeeld omdat de afgewezen inschrijver van oordeel is dat de winnende inschrijving niet deugt - kracht bij te zetten.

Indien een afgewezen inschrijver in een aanbestedingsprocedure informatie over een inschrijving van de concurrentie opvraagt dan is de aanbestedende dienst niet automatisch verplicht om deze informatie te verstrekken. Een afgewezen inschrijver die bepaalde informatie van de winnende inschrijver wenst kan daaruit informatie destilleren die vertrouwelijk moet blijven. Er dient telkens een afweging plaats te vinden tussen het transparantiebeginsel enerzijds en het belang om bedrijfsvertrouwelijke informatie geheim te houden anderzijds.

Bedrijfsvertrouwelijke informatie

Er bestaat een spanningsveld tussen enerzijds de plicht om een gunningsbeslissing controleerbaar te motiveren en anderzijds het moeten waarborgen dat geen bedrijfsvertrouwelijke gegevens van de winnende inschrijver worden verstrekt aan andere afgewezen inschrijvers, zodat concurrentie niet vervalst kan worden.

Onder bedrijfsvertrouwelijke informatie wordt verstaan informatie die, bij bekendmaking, de commerciële belangen van inschrijvers kunnen schaden. Hiermee worden met name fabrieks- of bedrijfsgeheimen en de vertrouwelijke aspecten van de inschrijvingen bedoeld. Onder bedrijfsvertrouwelijke informatie kan worden verstaan: al die gegevens waaruit wetenswaardigheden kunnen worden afgelezen of afgeleid met betrekking tot de technische bedrijfsvoering of het productie-

proces dan wel met betrekking tot de afzet van producten of de kring van afnemers of leveranciers. Cijfers of gegevens die de financiële bedrijfsvoering en financiële stromen betreffen, worden eveneens als bedrijfsvertrouwelijke informatie aangemerkt. Dit geldt ook voor tarieven, (sub)prijzen en percentages, welke inzicht geven in de kosten waartegen een product of een dienst kan worden geleverd.

De Aanbestedingswet verzet zich in bepaalde situaties tegen openbaarmaking van informatie, omdat eerlijke mededinging vereist dat inschrijvers niet op de hoogte geraken van het marktgedrag van hun concurrenten. De Aanbestedingswet kent een eigen openbaarheidregeling van verstrekte informatie. De Aanbestedingswet bevat twee artikelen over openbaarheid van verstrekte informatie (Artikelen 2.57 en 2.138 Aanbestedingswet). Een algemeen artikel, dat te allen tijde geldt zowel tijdens als na afloop van de aanbestedingsprocedure (bijvoorbeeld het verbod tot geen inzage bieden in (de uitwerking van) het plan van aanpak of de presentatie van de winnende inschrijving. Uit het plan van aanpak en de presentatie kan immers niet herleid worden hoe de score tot stand is gekomen). Daarnaast bevat de Aanbestedingswet een bijzonder openbaar-makingsartikel dat bepaalt dat bepaalde gegevens over de gunningsbeslissing (bijvoorbeeld de interne beoordelingen en evaluaties van de beoordelingscommissie) niet bekend mogen worden gemaakt.

In het aanbestedingsrecht wordt regelmatig om verschillende redenen stevig geprocedeerd omdat een afgewezen inschrijver het niet eens met de uitslag. De afgewezen inschrijver kan inzage vorderen in de stukken van de winnende inschrijving. Meestal een kansloze zaak maar niet altijd. In een Limburgse zaak had een afgewezen inschrijver de aanbestedende dienst inzage gevraagd wie als onderaannemer(s) tijdens de feitelijke uitvoering ging optreden. De aanbestedende

dienst weigerde de namen van de onderaannemer(s) bekend te maken omdat zij van mening was dat dit bedrijfsgevoelige informatie zou zijn. Van belang bij deze aanbestedingsprocedure was dat de winnende inschrijver (om aan alle geschiktheidseisen te kunnen voldoen) volledig gebruik maakte van de expertise van een onderaannemer. De voorzieningenrechter oordeelde dat de namen van de onderaannemer(s) van de winnende inschrijver weliswaar belangrijke bedrijfsinformatie is, maar dat uit de stellingname van de aanbestedende dienst niet duidelijk is welke bijzonder ernstige schade optreedt als de namen van de onderaannemer(s) bekend worden gemaakt, laat staan dat aannemelijk is gemaakt hoe de bekendmaking nadelig zou kunnen zijn. De afgewezen inschrijver verneemt door bekendmaking slechts wie het project zal uitvoeren (ECLI:NL:RBLIM:2016:3640 en ECLI:NL:RBLIM:2016:4455). De aanbestedende dienst moest dan ook de namen van de onderaannemer(s) kenbaar maken.

Slotsom

Het uitgangspunt binnen het aanbestedingsrecht is dat aanbestedende diensten zorgvuldig en vertrouwelijk met bedrijfsgevoelige informatie van inschrijvingen moeten omgaan. Wanneer een afgewezen inschrijver bepaalde informatie van de winnende inschrijving wenst zal de aanbestedende dienst dit per geval moeten beoordelen en motiveren waarom zij deze informatie niet wenst te delen. Bij twijfel is het raadzaam het verzoek door een aanbestedingsjurist te laten beoordelen, dit omodeloze kosten in rechte te voorkomen.

Dit artikel wordt u aangeboden door Pro Mereor.

Kijk voor informatie op www.pro-mereor.nl of neem vrijblijvend contact op met Kim Delahaije (kdelahaije@pro-mereor.nl) via 026 - 370 14 76.

Colofon

Schoolfacilities is een onafhankelijk magazine voor huisvesting en facilitaire processen in het onderwijs.

Oplage en bereik:

Verschijnt 6 keer per jaar in een oplage van 5.200 exemplaren, bij het VO, BVE, HBO, Universiteiten, gemeenten en het bovenschools management van het PO.

Eindredactie:

Frits Wolters | Ingrid de Moel

Uitgave van:

Frits Wolters en Bouwstenen van Sociaal

Contact met Schoolfacilities:

Hooglandseweg 34 | 3813 TC Amersfoort

Telefoon: 033 - 258 7160

E: redactie@schoolfacilities.nl

Thema volgende nummers:

Uitgave	Thema	Deadline
nr.1 - September 2016	Nieuw	ma. 15 augustus 2016
nr.2 - November 2016	Dubbel gebruik	ma. 13 oktober 2016
nr.3 - Januari 2017	Gezondheid & hygiëne	ma. 13 december 2016
nr.4 - Maart 2017	Veiligheid	ma. 13 februari 2017
nr.5 - Mei 2017	ICT	ma. 10 april 2017
nr.6 - Juni 2017	Inrichten & opbergen	ma. 29 mei 2017

In alle nummers komen altijd de verschillende aspecten van de bedrijfsvoering aan bod, met extra aandacht voor degene die onderwijs geniet en geeft.

Prijs en opzeggen abonnement:

Gratis voor onderwijsinstellingen en gemeenten op basis van control circulation. Overige relaties € 75 per jaar. Losse nummers € 25 (incl. administratiekosten). Opzegging uiterlijk twee maanden voor afloop van de abonnementsperiode.

Website

Op Schoolfacilities.nl kunt u o.a. artikelen uit eerder verschenen uitgaven teruglezen en cases van onderwijsgerelateerde bedrijven bekijken.

Aansprakelijkheid

Uitgever en auteurs verklaren dat deze uitgave op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld. Zij aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen die zijn gebaseerd op bedoelde informatie.

ISSN: 1383-6331

steunend personeel werkzaam in het onderwijs. Deze trainingen worden zowel aangeboden in Utrecht (open inschrijving), alsmede bij scholen zelf op hun eigen locatie.

POSTVAKKEN

i Sonesto bv
De Boeg 4, 9206 BB Drachten
Tel: 0512-539394, fax: 0512-538801
E: info@sonesto.nl
W: www.sonesto.nl
Ruim assortiment in functionaliteit en design in verschillende typen lockers, garderobesystemen en postvakken.

SCHOOLMEUBILAIR

i WSM - Van Warmerdam Speciaal Meubilair
Raradaystraat 1, 4004 JZ Tiel
Tel: 0344 - 722 800
E: info@wsm.nl
W: www.wsm.nl
WSM heeft jarenlange ervaring met maatwerk keukens en pantries, kasten, lockers en receptiebalies. Het meubilair is heel geschikt voor zeer intensief gebruik.

SCHOOLVEILIGHEID

i Nederlands Instituut voor Schoolhulpverlening en Veiligheid (NISHV)
Postbus 89, 2210 AB Noordwijkerhout
Tel: 0252-340413
E: info@nishv.nl
W: www.nishv.nl
Het NISHV is een, in het onderwijs gespecialiseerde, aanbieder van veiligheidsgerelateerde diensten en trainingen. Trainingen bijv.: SHV/BHV, Preventiemedewerker of Omgan met agressie. Diensten bijv.: RI&E, veiligheidsadvies of overleg met gemeenten.

HUISVESTING

Bouwstenen voor Sociaal
Hooglandseweg Zuid 28
3813 TC Amersfoort
Tel: 033 - 2584337
W: www.bouwstenen.nl
E: portal@bouwstenen.nl
Bouwstenen is een sectorverbindend platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed.

HYGIENE/SCHOONMAAK

Diversey B.V.
Postbus 40441, 3504 AE Utrecht
Tel: 030-2476885, fax: 030-2476334
E: customerservice.nl@sealedair.com
W: www.diversey.com
Diversey is onderdeel van Sealed Air en wereldleider op het gebied van facilitaire reiniging en hygiëne, voedselveiligheid en voedselbewaking en productbescherming. Onze producten, systemen en expertise dragen bij aan een veilige en hygiënische omgeving.

Nuvo Clean
Witte Vlinderweg 38 B,
1521 PS Wormerveer
Tel: 075 - 750 3262
E: info@nuvoclean.nl
W: www.nuvoclean.nl
Nuvo Clean levert schoonmaakmiddelen met een mix van veilige en goed afbreekbare stoffen in combinatie met 100% biologische componenten.

KOFFIE

i Fortune Coffee
Van der Waalsstraat 58
2721 KX Zoetermeer
Postbus 6041
2702 AA Zoetermeer
Tel: 0800 - 23 55 633
E: info@fortune.nl
W: www.fortune.nl
Kennis in koffie!

LOCKERS

i Sonesto B.V.
De Boeg 4, 9206 BB Drachten
Tel: 0512-539394, fax: 0512-538801
E: info@sonesto.nl
W: www.sonesto.nl
Ruim assortiment in functionaliteit en design in verschillende lockers, garderobesystemen en postvakken.

OPLEIDINGEN

i FiAC Opleidingen & Trainingen
Postbus 89, 2210 AB Noordwijkerhout
Tel: 0252-340413
E: info@fiac.nl
W: www.fiac.nl
FiAC verzorgt cursussen en trainingen speciaal voor het facilitair - en onder-

CATERING

i Cormet Schoolcatering B.V.

Groenweg 7, 1607 MK Hem

Tel: 0228-544065, fax: 0228-544208

W: www.cormet.nl

E: info@cormet.nl

Cormet biedt maatwerk voor een partnerschap voor de langere termijn.

Markies Catering Advies B.V.
Utopialaan 50,
5232 CE 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6125050, fax: 073-6124626
W: www.markiescatering.nl
E: info@markiescatering.nl
Markies Catering Advies. Dé gezonde scholencataraar.

FINANCIËN

i Controlgroep Financieel Management en Bedrijfsvoering
2e Wormenseweg 80
Postbus 10257, 7301 GG Apeldoorn
Tel: 055-7440012, fax: 055-5994460
E: gjwouters@controlgroep.nl
of rversloot@controlgroep.nl
W: www.controlgroep.nl
Advisering bij bedrijfsvoerings vraagstukken en personele ondersteuning financiën.

GARDEROBESYSTEMEN

i Sonesto B.V.
De Boeg 4, 9206 BB Drachten
Tel: 0512-539394, fax: 0512-538801
E: info@sonesto.nl
W: www.sonesto.nl
Ruim assortiment in functionaliteit en design in verschillende typen lockers, garderobesystemen en postvakken.

GLAS- & GEVELONDERHOUD

i Service Glasherstel B.V.
Boedijnhof 83, 1628 SE Hoorn
Tel: 0229-276555, fax: 0229-216242
W: www.serviceglasherstel.nl
E: info@serviceglasherstel.nl

HACCP

Diversey B.V.
Postbus 40441, 3504 AE Utrecht
Tel: 030-2476885, fax: 030-2476334
E: customerservice.nl@sealedair.com
W: www.diversey.com
Diversey is onderdeel van Sealed Air en wereldleider op het gebied van facilitaire reiniging en hygiëne, voedselveiligheid en voedselbewaking en productbescherming. Onze producten, systemen en expertise dragen bij aan een veilige en hygiënische omgeving.

BINNENKLIMAAT

i Rasenberg Instruments
Fazantlaan 7, 3121 XB Schiedam

Tel: 010 - 470 48 44

E: mail@fransrasenberg.nl

W: www.fransrasenberg.nl

Rasenberg Instruments geeft al jarenlang advies over binnenluchtkwaliteit en binnenmilieu, ofwel een gezond leef- en werkklimaat!

CARDSYSTEMEN

i Inepro Cashless Solutions B.V.
Pondweg 7, 2153 PK Nieuw Venne
Tel.: 0525-744044, fax 0525-744045
W: www.inepro.com
E: info@inepro.com
Inepro is ontwikkelaar en leverancier van betaal- en registratiesystemen: printen, scannen & kopiëren, kassa's, vendingmachines en toegangscontrole.

i XIMEDES B.V.
Lichtfabriekplein 1
2031 TE Haarlem
Tel: 088 - 2481632
W: www.ximedes.com
E: info@ximedes.com
Ximedes ontwikkelt en levert multifunctionele kaartsystemen voor o.a.: kopiëren, printen, afrekenen en toegangscontrole voor scholen.

Multi-Post
Pieter Zeemanweg 175,
3316 GZ Dordrecht
Tel: 078-6548222, fax: 078-6548231
E: info@multipost.com
W: www.multipost.com
Multi-Post voor al uw plastic kaartprojecten. Voor plastic kaartapparatuur, uitbesteden van de productie of begeleiding en ondersteuning van het gehele traject.

i Worldline B.V.
Wolweverstraat 18
Postbus 95, 2980 AB Ridderkerk
Tel: 0180-442442, fax: 0180-442443
W: nl.worldline.com
E: info-netherlands@worldline.com
Betaalsystemen op basis van smartcards. Dit kan zijn de bancaire kaart of een eigen (contactloze) chipkaart.

i Xafax Nederland B.V.
Berenkoop 13,
Postbus 107, 1800 AC Alkmaar
Tel: 072-5667400
W: www.xafax.nl
E: info@xafax.nl
Xafax levert betaalsystemen en IT oplossingen: Mobiel printen | Follow Me Printing | Betaald printen, kopiëren en scannen | Betaalautomaten | Kassa systemen.

BEDRIJFSVOERING
i Controlgroep Financieel Management & Bedrijfsvoering
2e Wormenseweg 80
Postbus 10257, 7301 GG Apeldoorn
Tel: 055-7440012, fax: 055-5994460
E: gjwouters@controlgroep.nl
of rversloot@controlgroep.nl
W: www.controlgroep.nl
Advisering bij bedrijfsvoeringsvraagstukken en personele ondersteuning financiën.

BETAALSYSTEMEN

i Inepro Cashless Solutions B.V.
Pondweg 7, 2153 PK Nieuw Venne
Tel.: 0525-744044, fax 0525-744045
W: www.inepro.com
E: info@inepro.com
Inepro is ontwikkelaar en leverancier van betaal- en registratiesystemen: printen, scannen & kopiëren, kassa's, vendingmachines en toegangscontrole.

i XIMEDES B.V.
Lichtfabriekplein 1
2031 TE Haarlem
Tel: 088 - 2481632
W: www.ximedes.com
E: info@ximedes.com
Ximedes ontwikkelt en levert multifunctionele kaartsystemen voor o.a.: kopiëren, printen, afrekenen en toegangscontrole voor scholen.

i Quarto B.V.
Westbaan 200,
Postbus 59, 2840 AB Moordrecht
Tel: 0182-700500, fax: 0182-700599
E: info@quarto.n
W: www.quarto.nl
Quarto is gespecialiseerd in de ontwikkeling, productie, implementatie en het onderhoud van afrekeningsystemen.

i Worldline B.V.
Wolweverstraat 18
Postbus 95, 2980 AB Ridderkerk
Tel: 0180-442442, fax: 0180-442443
W: nl.worldline.com
E: info-netherlands@worldline.com
Betaalsystemen op basis van smartcards. Dit kan zijn de bancaire kaart of een eigen (contactloze) chipkaart.

i Xafax Nederland B.V.
Berenkoop 13,
Postbus 107, 1800 AC Alkmaar
Tel: 072-5667400
W: www.xafax.nl
E: info@xafax.nl
Xafax levert betaalsystemen en IT oplossingen: Mobiel printen | Follow Me Printing | Betaald printen, kopiëren en scannen | Betaalautomaten | Kassa systemen.

Bedrijven met een i-tje bij hun naam staan ook met een uitgebreide bedrijfspresentatie en praktijkvoorbeelden op www.schoolfacilities.nl

Ook deelnemen met een combinatievermelding?

Het vakblad Schoolfacilities en de website www.schoolfacilities.nl bevatten samen veel kennis op het gebied van huisvesting en onderwijsondersteunende concepten. Onderwerpen waarmee beslissers - verantwoordelijk voor de exploitatie - op verschillende niveaus van onderwijsinstellingen, gemeenten en besturenorganisaties dagelijks bezig zijn. Het zijn uw klanten, die in toenemende mate de site bezoeken. Door met een combinatievermelding deel te nemen kunt u hen nog beter op de hoogte brengen c.q. houden van uw bedrijfsactiviteiten. Wilt u deelnemen met een combinatievermelding neem dan contact met ons op via telefoonnummer 033 - 25 87 160 of stuur een mailtje naar info@schoolfacilities.nl

Cormet

Enjoy the good life!

The
Green
house

Brand
stof

CATERING IS VIT.
PASSIE EN BELEVING ZIJN IN!

Alles lezen over onze visie op eten & drinken? www.cormet.nl